

Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

ННІ професійної освіти та технологій

Кафедра професійної освіти
та безпеки життєдіяльності

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО
ВИКЛАДАЧА СПЕЦТЕХНОЛОГІЙ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНО-
ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «магістр»
спеціальність: 015.38 Професійна освіта (Транспорт)

Виконав: студент 64 групи
Буглак Сергій Миколайович

Керівник: д. пед. н., професор
Торубара Олексій Миколайович

Допущено до захисту

_____ завідувач кафедри
(підпис)

_____ (дата)

Чернігів – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ.....	7
1.1. Проблеми іміджу в науці.....	7
1.2. Поняття, складові та функції педагогічного іміджу.....	14
Висновки до першого розділу.....	36
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА СПЕЦТЕХНОЛОГІЙ ЗПТО.....	38
2.1. Професійний імідж викладача спецтехнологій ЗПТО.....	38
2.2. Психолого-педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього викладача спецтехнологій ЗПТО.....	49
Висновки до другого розділу.....	53
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА СПЕЦТЕХНОЛОГІЙ ЗПТО.....	55
3.1. Методика дослідження професійного іміджу майбутнього викладача спецтехнологій ЗПТО.....	55
3.2. Результати експерименту.....	59
Висновки до третього розділу.....	66
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. Зростаюча потреба суспільства у кваліфікованих педагогічних кадрах, висунула на перше місце завдання підвищення якості підготовки випускників вищої професійної школи, виховання нового типу викладача-професіонала, мобільного, що має певними конкурентними перевагами, здатного знайти й реалізувати себе в професії. Конкурендоздатність й мобільність випускників закладів вищої освіти підвищуються за рахунок самореалізації свого позитивного професіонального образу, ефективного формування концепції фахівця й адекватного іміджу.

Проблема іміджу у вітчизняній й закордонній науці має по-різному-планову інтерпретацію, відповідно до особливостей, цілями, завданнями соціології, культурології, психології, антропології, педагогіки. Саме поняття «імідж» є міждисциплінарним, застосовується в різних галузях знань, у тому числі й у педагогіці.

До різних психолого-педагогічних аспектів іміджу зверталася велика кількість вчених. Ними проаналізовані: психологічні умови вдосконалювання іміджу педагога (О.М. Скар) [36]; представлення студентів про імідж викладача ЗВО (І.П. Чертишова) [52]; процесі побудови візуального образу вихователя дошкільної установи (М.В. Апраксина) [3]; проблеми підготовки студентів до управлінської діяльності й формування іміджу сучасного керівника утворення (С.А. Амінтаєва, Т.Н. Пискунова) [23]; психологічні особливості іміджу викладача вищої школи (Л.Ю. Донська) [8]; організаційно-педагогічні основи формування, трансформації, реалізації індивідуального іміджу педагога (В.Н. Черепанова) [49]; індивідуальний імідж майбутнього викладача та його формування (Н.А. Тарасенко); мовний компонент іміджу майбутнього тренера (О.Б. Зав'ялова) тощо.

У контексті нашого дослідження визивають науковий інтерес роботи, присвячені теоретичним проблемам підготовки викладачів спецтехнології та

майстрів виробничого навчання – Ю.К. Васильєв, К.І. Васильєв, Р.А. Галустов, Г.Е. Зборовский, С.В. Недбаева, В.А. Петьков, Ф.Г. Поначин, В.А. Поляков, З.И. Равкін, та інші; у зв'язку з появою освітньої області «Технологія» –Г.Б. Волошин, Н.В. Матяш, З.Д. Новожилов, М.Б. Павлова, В.Д. Симоненко, С.М. Скиба, О.М. Скнар, А.Д. Тхоржевский, Н.І. Фурманкевич й ін.

Незважаючи на зростаючий інтерес до педагогічної іміджеології, аналіз практики підготовки викладачів спецтехнології й підприємництва показують, що становлення професійного іміджу у ЗВО багато в чому протікає стихійно, відсутній єдина цілісна система його формування. Державний стандарт вищої професійної освіти, кваліфікаційна характеристика фахівця не вирішують ту проблему; немає навчально-методичної літератури, посібників з викладом методики формування позитивного професійного іміджу викладачі спецтехнології й підприємництва в системі вищого педагогічного утворення.

Таким чином, вибір теми дослідження; «Формування професійного іміджу викладача закладу професійно-технічної освіти» – визначений потребою розвитку педагогічної теорії й практики в нових соціально-економічних умовах.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити модель формування професіонального іміджу викладача закладу професійно-технічної освіти.

Завдання дослідження:

- розглянути проблеми іміджу в науці;
- проаналізувати поняття, складові та функції педагогічного іміджу;
- вивчити професійний імідж викладача ЗПТО;
- розглянути психолого-педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього викладача ЗПТО;
- розробити методику дослідження професійного іміджу майбутнього викладача ЗПТО;
- перевірити результати експерименту магістерського дослідження.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутнього викладача закладу професійно-технічної освіти.

Предмет дослідження – процес формування професіонального іміджу майбутнього викладача.

Методологічна основа дослідження включає: філософську концепцію про загальний зв'язок й взаємозумовленості явищ, навчання про соціально-діяльнійсній й творчої сутності особистості й процесу її формування, положення концепції цілісного педагогічного процесу.

Методологічними орієнтирами з'явилися системний, особистісно-діяльнійсній, антропологічний, акмеологічний підходи до процесу професійної підготовки майбутнього викладача ЗПТО.

Теоретичну основу дослідження склали: концептуальні підходи й принципи побудови змісту загальної й професіональної освіти (С.І. Архангельський, С.Н. Бегідова, Ю.К. Васильєв, В.В. Краєвський, В.С. Леднев, З.Г. Маліночка, М.М. Поташнік, М.Н. Скаткін, В.А. Сластьонін); іміджотворення й іміджоології (С.А. Амінтаєва, Г.М. Андрєєва, Н.В. Деркач, А.Ю. Панасюк, Е.А. Петрова, Г.Г. Почепцов, В.М. Шепель, Е.А. Соловцова); підготовки вчителя в галузі професійного навчання, професіонального, політехнічного навчання й виховання (К.І. Васильєв, Ю.К. Васильєв).

Для рішення поставлених завдань було використано *комплекс методів наукового дослідження*:

– аналіз психолого-педагогічної, науково-методичної літератури методи якісного й кількісного аналізу, узагальнення, інтерпретації; вивчення й аналіз продуктів творчої діяльності учнів; спостереження, анкетування; методи оцінювання (експертна оцінка, самооцінка); методи контролю й виміру, узагальнення власного досвіду, математичні методи обробки експериментальних даних й аналіз отриманої інформації.

Теоретична значимість дослідження полягає в збагаченні змісту вищого професіонального утворення концептуальними підходами, пов'язаними з

формуванням професіонального іміджу майбутнього викладача закладу професійно-технічної освіти; теоретичному обґрунтуванні процесуальної моделі формування професіонального іміджу викладача; визначенні етапів його формування; розкритті сутності понять «індивідуальний імідж», «професіональний імідж».

Практична значимість роботи полягає у тому, що зосереджені в ній теоретичні положення й висновки, експериментальна програма формування професійного іміджу, діагностичний й методичний інструментарій, науково-методичні рекомендації створюють умови для наукового забезпечення підготовки викладача й можуть використатися для модернізації навчально-педагогічного процесу в вищій й середній професійній школі, у системі підвищення кваліфікації викладачів.

Структура магістерської роботи. Дана магістерської робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел (53 найменування). Магістерська робота складається з 84 сторінки, з них 70 основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ

1.1. Проблеми іміджу в науці

Імідж, являючи собою своєрідну, закріплену в образах, символах нормах, програму соціальної поведінки людей та їхніх об'єднань, виник разом з найпершими феноменами групової поведінки. І на сьогоднішній день чітким є для нас образ матері – берегині роду, що прийшов з часів матріархату. В ньому втілені основні риси особливості жінки. Образ батька – основоположника, захисника і годувальника сім'ї прийшов до нас з часів патріархату і закріпився у свідомості людей. Образ педагога в історії вимальовувався поступово і в його становленні нами були виділені умовні етапи.

Початковий етап починається з розквітом Давньогрецької держави, в якій були здійснені перші спроби окреслити вимог до педагога. У цей період педагог стояв поруч з філософом – любомудром, оратором – златоустом, божественним поетом, пророком-віщуном, царем. Він був провісником правди, служив істині, добру, красі, вмів сам і вчив інших тлумачити «мертвий» текст, блискуче володів ораторським та евристичним мистецтвом, міг захистити істину, враховуючи зауваження інших, ясно і чітко пояснити свою точку зору, володів «сократівським» методом ведення бесіди, діалоговою культурою, вмінням організувати маси; був творчою людиною, вмів перевтілюватися. Він мав володіти інтелектом, дотепністю, думками філософа, словами мало не поета, пам'яттю законодавця, голосом трагіка; грою, як у кращих лицедіїв [26].

Оратори Давньої Греції та Риму уособлювали в собі образ добропорядного громадянина, який мав силу волі та розуму, викликав довіру.

Його найважливішими моральними якостями були: чесність, скромність, доброзичливість, передбачливість.

В очах вихованців вчитель-викладач – златоуст набув особистої магічної сили, божественної краси й значущості. Він володів різними видами і жанрами красномовства. Великий Платон писав у своїх «Діалогах», що дитина народжується двічі: перший раз фізично, другий – духовно, і біля духовної колиски дитини часто стоїть духовний наставник – педагог. Він прищеплює душі дитини високі моральні цінності, якості, зокрема благородні почуття віри, надії, любові, глибокої поваги до своєї країни, тому він є в очах дитини «другим батьком».

Другий етап – середньовіччя, змальовує образ учителя в контексті розуміння його церквою: Ярослав Мудрий, Іоанн Златоуст. Православна традиція, як і християнська, в цілому, вбачала в образі педагога людину, що володіла «християнськими чеснотами», «мудрістю розуму» та моральністю – «мудрістю серця».

Ярослав Мудрий наставляв учителів: вчити й любити всіх дітей однаково, бути благочестивим, розсудливим, смиренним, мудрим та лагідним, не заздрисним, не п'яницею, не хабарником, прихильником благочестя, а в усьому – взірцем добрих справ [36].

Третій етап – формування вимог до особистості вчителя в період епохи Відродження. Я.А. Коменський у «Материнській школі» відзначив, що за мудрим і рятівним рішенням здавна було встановлено, щоб у кожній державі освіта юнацтва, поряд з правом покарання, доручалась мужам мудрим, благочестивим і поважним. У праці – «Про вигнання з шкіл відсталості» Я.А. Коменський зазначав, що хорошим учителем є той, хто намагається не тільки вважатися, але й бути таким, тобто вчителем-педагогом, а не однією лише личиною вчителя. Отже він не повинен ухилятися від пов'язаної з учителюванням праці, а сам її шукати, виконувати її не заради форми, а серйозно. Хороший педагог шукає учнів. Він шукає чого вчити, бо він горить нетерпінням навчити всіх всього, що тільки можливо. Він думає про те, як

вчити, щоб напій науки діти могли проковтнути без побоїв, без крику, без насилля, без огиди, словом привітно і приємно.

Четвертий етап – конкретизація вимог до педагога в епоху Просвітництва.

Послідовник Я.А. Коменського Й. Песталоцці вважав, що вчителем має бути не просто освічена людина, підготована до того, щоб передавати дітям свої знання. Він має, насамперед, щиро любити дітей, будувати навчання і виховання на основі знань про фізичні і психічні особливості учнів, незмінно виявляти у своїй діяльності педагогічний такт. Високо цінував Песталоцці в учителів такі риси, як кмітливість, життєрадісність і безпосередність, скромність, моральну чистоту. Саме ці якості учителя здатні допомогти йому завоювати симпатії дітей, увійти з ними у тісне спілкування, користуватися з їх боку заслуженою любов'ю та повагою. І лише за цієї умови учитель в змозі буде всім своїм виглядом і поведінкою служити гідним прикладом для дітей.

Автор концепції виховання джентльмена – англійський філософ Джон Локк, розробив програму виховання хлопчика для дітей аристократичного походження починаючи з раннього віку та систему формування характеру. Він прагнув, щоб сам вчитель спочатку був джентльменом, виховував вільну особистість, не зазіхав на її свободу.

Французький мислитель Ж.-Ж. Руссо обґрунтував у книзі «Еміль, або про виховання» ідеал природо відповідного виховання. На його думку наставник повинен давати дитині можливість відчувати себе господарем середовища та налаштовувати її на самостійний пошук істини.

У XVII – XVIII столітті випускник Києво-Могилянської академії, мав володіти кількома мовами, трьома стилями мовлення. Найвидатнішим оратором вважався той, хто визначався у всіх цих стилях, застосовував їх відповідно до справи [45].

Вітчизняний педагог Г. Сковорода був взірцем гармонії, мудрості і таланту педагога. Він створив етичний ідеал вільної, незалежної людини, наставника молоді, з високою гідністю, який володіє скарбами «спокою

нерушеного», «здоров'я міцного», «серцем незламним», «зрівноваженим духом», «мудрою розсудливістю», «веселістю ясною», закликав не марнувати час, а «з радістю творити добро».

П'ятий етап – формування вимог до педагога в період розвитку капіталістичних відносин, у який остаточно сформувалася класична педагогіка Нового часу, утвердилася в науці ідея про невичерпні можливості людини, неповторність особистості.

Представник даного періоду, англійський фабрикант Роберт Оуен ретельно добирав педагогів для Нью-Ленаркського «Нового інституту формування характеру». Природна доброта у них повинна була поєднуватися з привітністю та розумом, правдивістю, умінням розуміти дітей та впливати на них не методом покарань, а любов'ю та заохоченням, через організацію спільної, цікавої діяльності.

На думку німецького педагога Адольфа Дістервега, хороший педагог повинен досконало володіти своїм предметом, любити свою професію і дітей. Справжній вчитель має твердо і неухильно втілювати в життя свої педагогічні принципи та не відступати від них.

Значний вплив на педагогічну науку і практику справили ідеї письменника і педагога Льва Толстого. Він вказував, що основними рисами народного вчителя має бути – любов до дітей та педагогічної праці, а також педагогічна майстерність, або «талант». Ним була запропонована своєрідна ієрархія складових професіоналізму педагога: якщо вчитель-педагог любить свою справу, то він буде хорошим вчителем, якщо вчитель любить дітей, як батько або мати, то він буде кращим ніж той вчитель, що прочитав усі книги, але не любить ні своєї справи, ні своїх учнів, якщо учитель поєднує у собі знання, любов до справи та учнів – тоді він є досконалим вчителем [29].

К.Д. Ушинський справедливо вважав, що справа вчителя скромна ззовні – є однією з великих справ в історії людства. Виховання «має просвітити свідомість людини, щоб перед її очима лежав ясний шлях добра».

Шостий етап – розвиток наукових ідей про вимоги до особистості педагога в період побудови соціалізму. Це період створення новітніх концепцій, де за основу береться особистість дитини, бо вона – є «унікальним світом», який педагог повинен зрозуміти, прийняти і знайти з ним шляхи взаємодії.

Видатний український педагог А.С. Макаренко, серед вимог до професійних якостей педагога, визначив можливість і уважне ставлення до особистості. Він застерігав, що учні вибирають вчителя і більш за все цінують його за майстерність, кваліфікацію, золоті руки, глибоке знання предмету та ясний розум. Основними професійними якостями вчителя є: працьовитість, цілеспрямованість, воля, мужність та самовідданість. А.С. Макаренко також вважав, що вчитель не може нехтувати естетикою свого зовнішнього вигляду. У закладі, де він працював, було прийнято на роботу приходити в найкращому одязі. Учитель з нечищеним взуттям та несвіжою носовою хустинкою не допускався на урок.

Образ ідеального педагога вимальовується в творах В. Сухомлинського, який узагальнив всі вимоги до цілісної моделі особистості та сформував сто порад вчителю школи. Ним було розроблено поняття «хороший вчитель», як людина, яка любить дітей та відчуває радість від спілкування з ними, вміє дружити та вірить, що кожна дитина може стати хорошою людиною, приймає близько до серця дитячі радощі, біди, знає душу дитини. Особливу увагу він звертав на внутрішню культуру та етику поведінки і спілкування вчителя. Він вважав, що вчителю, перш ніж робити дисциплінарне зауваження учневі, треба легенько доторкнутися до плеча чи покласти руку на голову, заглянути в очі. Така поведінка вчителя воістину гуманна [18].

Шалва Олександрович Амонашвілі порівнював професію педагога з професією актора і заповідав «Даруй себе дітям!» На думку Ш.О. Амонашвілі педагог повинен бути добрим, любити дітей такими, які вони є; уміти розуміти їх та цінувати їхні почуття, рахуватися з їх думками, та не підпорядковувати своїй силі, бути оптимістом, володіти здатністю перевтілюватися та вдало

входити в образ. Його думки співзвучні з думкою К.С. Станіславського про те, що якщо образ вчителя приємний, добре сприймається, то в ньому вже закладена початкова сила духовного зростання. Такого вчителя хочеться слухати і йти за ним.

Сучасний етап – період розвитку спеціальних досліджень та наукових підходів до формування образу педагога.

Професійний метод вивчення особистості та діяльності вчителя розкрили такі українські педагоги, як Ф. Гоноболін, І. Зязюн, Н. Кузьміна, О. Мороз, Д. Ніколенко, В. Сластьонін та інші.

Професіограму вихователя дошкільного закладу розробили Н. Гузій, Л. Завгородня та Т. Поніманська. Термін «професіограма» буквально означає опис професії і є всебічною характеристикою тих рис особистості, що забезпечують успішне виконання роботи.

Професіограма викладача – це його первісна якісно-описова модель.

За останні роки було створено ряд професіограм учителів різних спеціальностей, але найбільш повне узагальнення необхідних педагогові професійних якостей здійснено в роботах І. Зязюна та О. Мороза, які змогли розкрити і методика їх формування у студентів в процесі навчання.

Сучасний етап дослідження вимог до особистості педагога можна назвати іміджевим, або технологічним. Іміджевий етап – це період створення нових іміджевих технологій, які розкривають сучасні підходи до побудови іміджу та їх вплив на особистість. Це період становлення педагогічної іміджеології, як нової інтегрованої галузі педагогічного знання, яка спирається на глибоке коріння в історії педагогічної думки. Він починається ще в 60-ті роки ХХ сторіччя і продовжується зараз [38].

Слово імідж з'явилося в нашій мові у кінці 60-х році ХХ століття, а в 90-х роках вийшла книга В. Шепеля «Имидж и секреты личного обаяния», в якій він визначив формування нової галузі наукових досліджень – іміджеології, науки, що не тільки буде імідж практично, а й пояснює його аспекти. Кінець ХХ сторіччя ознаменувався виникненням нової професії – іміджмейкера, або

людини, яка професійно та досконало володіє мистецтвом створювати імідж іншій людині.

Щаслива та людина, яка вабить до себе іміджем від Бога. Але привертають до себе симпатії та увагу люди, котрі з успіхом створюють свій творчий імідж завдяки технології самопрезентації.

В останні роки з'явилося немало робіт присвячених іміджу та іміджелогії, які містять наукове обґрунтування окремих практичних результатів з побудови іміджу.

Цікавим для вивчення є унікальний курс по створенню особистого іміджу на основі іміджевої технології, у якій розкриваються не тільки саме поняття, критерії та етапи формування іміджу, а також його моделювання на основі іміджевих технологій [27].

Відома також японська іміджева технологія (JIS), яка виділяє основні компоненти іміджу, визначає знакові характеристики особистості, виявляє додаткові складові іміджу та розкриває способи реалізації креативних іміджевих ідей.

Поява викладача, який усвідомлено створює свій особистий імідж, дозволяє говорити про виникнення нової галузі іміджелогії – педагогічної, яка дозволяє по новому подивитися на навчання у закладах вищої освіти та на самого педагога.

А. Калюжний у своїй роботі «Психологія формування имиджа учителя» здійснив не тільки теоретичне обґрунтування природи іміджу вчителя, його характеристики і типів, а також описав інструментарій його формування.

Цілезмістовні компоненти підготовки педагога в аспекті категорії професіоналізму були розроблені Н. Гузій. Нею були розкриті механізми формування іміджу та технологія його побудови, як система послідовних етапів створення образу вчителя, органічно пов'язаних між собою.

Узагальнюючи все вищесказане, можна зробити наступні висновки:

- імідж являє собою своєрідну закріплену в образах, символах і нормах, програму соціальної поведінки людини.

- імідж, або образ педагога, як взірця для наслідування учнями, формувався поступово, охоплюючи як внутрішні так і зовнішні якості людини;

- вчення про педагогічний імідж формувалося поступово і пройшло у своєму розвитку шість етапів: від початкового до сучасного.

- сучасний етап є науковим, про що свідчать цілеспрямовані дослідження в освітній галузі, поява науки – іміджеології та професії іміджмейкера.

- на перших етапах значне місце серед якостей педагога посідали загальна ерудованість та ораторські здібності. Згодом до них приєдналися моральні якості, вимоги до поведінки та зовнішнього вигляду. На сьогоднішній день імідж педагога, а отже і викладача ЗПТО об'єднує комплекс внутрішніх та зовнішніх якостей особистості, що потребують цілеспрямованого формування, розвитку та вдосконалення [50].

1.2. Поняття, складові та функції педагогічного іміджу

Поняття імідж в останні роки міцно увійшло до словника сучасної людини. Воно виникло від латинського слова *imago* – «образ», яке пов'язано з іншим латинським словом – *imitate*, «імітувати», «відтворювати».

У словнику російської мови слово «образ» має декілька значень: «вид», «уявлення», «тип», «характер».

Те, що в англійському світі називається поняттям «імідж», в російській мові трактується як «думка», «судження», які висловлюють оцінку, відношення та погляд.

Імідж – це цілеспрямовано сформований образ, багатозначне послання, адресоване різним людям, взаємозбагачуючий діалог, багатообразний, стереотипний або особистісний.

Отже, під образом ми розуміємо не тільки візуально сприйнятий зовнішній вигляд, але і образ мислення, дій та вчинків людини. Слово «образ» використовується в широкому розумінні – як уявлення про людину. Це означає, що поняття імідж може трактуватися і так: це оцінка людини іншими людьми: якою вони її бачать, як оцінюють та як до неї відносяться [33].

Імідж є прийомом психологічного впливу на особистість, способом саморегулювання та самонавіювання, найважливішим елементом передстартової підготовки, необхідним атрибутом різних досягнень. В ньому відображена сукупність як реальних, так і очікуваних якостей. Успішність іміджевого впливу обумовлена спектром особистісних і образних трансформацій. Умови для такого перевтілення забезпечуються емоційністю, творчим станом та інсайтовими іміджевими ідеями.

А. Калюжний визначив такі основні підходи до іміджу: перший, функціональний, при якому виділяються його типи, виходячи із різних функціонувань; другий, контекстний, при якому дані типи функціонування знаходяться в різних контекстах реалізації; третій – зіставлення, при якому порівнюються близькі по значенню іміджі.

Іміджеологія оперує поняттями особистого іміджу, яке визначається як поєднання зовнішніх та внутрішніх складових особистості. Ці характеристики зумовили такі типи іміджів: самоімідж – сприймання особистістю себе; імідж, який сприймається іншими; бажаний імідж. Останній поділяється на особистісний або індивідуальний та професійний, що буває позитивним і негативним. Їх можна побачити на рисунку 1.1.

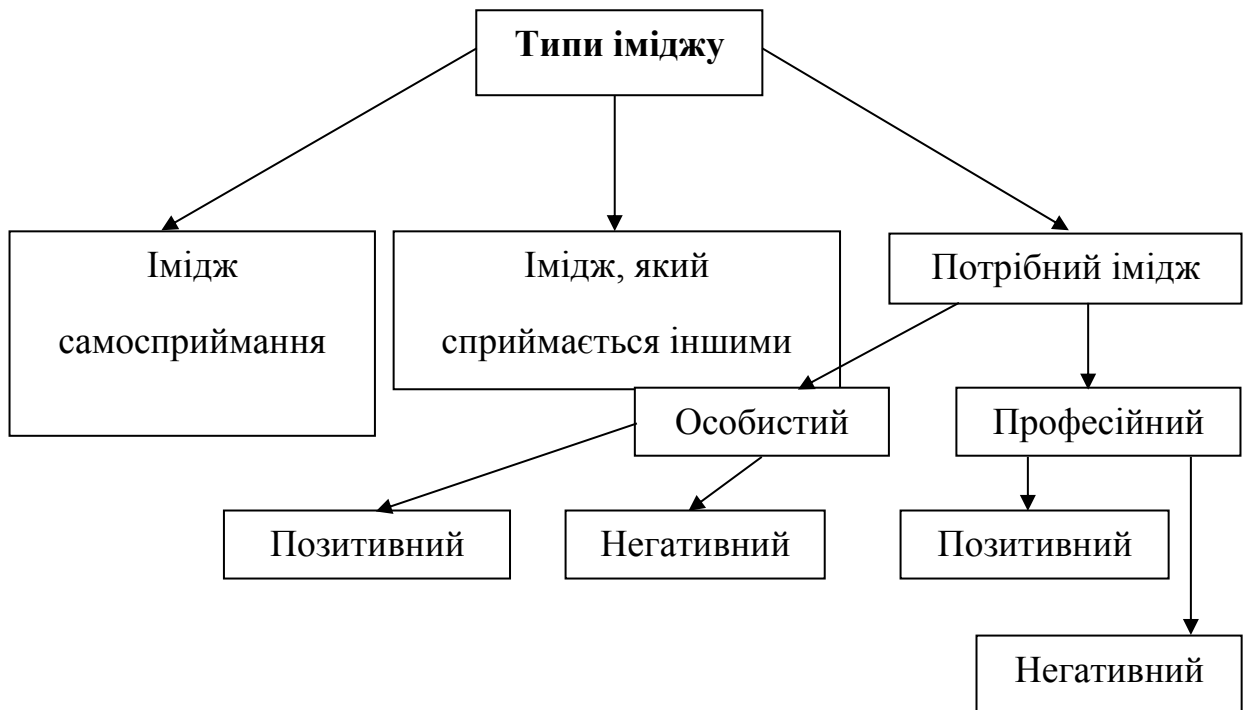

Рис. 1.1. Типи педагогічного іміджу за М. Скрипник та А. Калюжним.

Зазначена типологія віддзеркалює погляд на імідж із різних позицій: свого «я», сприйняття іншими, бажань та реалій.

Самоімідж викладача як результат минулого досвіду засвідчує теперішній стан самоповаги викладача. Ілюструючи цей тип іміджу, теоретик іміджелогії Г. Почепков звертається до роздумів С. Маршака. На думку поета, той, хто хоче, щоб його поважали, має спочатку поважати себе сам.

Імідж, який сприймається іншими – це той образ, який інші бачать. Ця точка зору може не збігатися із самоіміджем, але у педагогічній професії цей тип іміджу найчастіше розуміється і сприймається через зміни, які відбуваються в структурі психіки педагога. Зовнішніми ознаками цих змін є:

- дидактична, повчальна манера мовлення;
- спрощений підхід до проблем і шляхів їх розв’язання, які найчастіше ґрунтуються на авторитаризмі;
- прямолінійне не гнучке мислення;
- категоричність, владність, що призводить до втрати гумору у розв’язанні професійних проблем;

- поява і закріплення під впливом матеріалу, що повторюється, розумових і мовленнєвих штампів;

- упевненість у власній непогрішності;

- сухість і формалізм у стосунках [33].

Зрозуміло, що в даному діапазоні перераховані негативні тенденції виявляються не в кожного викладача. Однак імовірність виникнення професійних шаблонів достатньо висока. Тому професійний імідж, який сприймається, може частково оперувати згаданими характеристиками. Для управління цим типом іміджу педагог має здійснювати рефлексію – звернення свідомості до себе самого – одночасно з роздумами, спрямованими назовні, до цілого світу.

Потрібний імідж пов'язаний з конкретними професіями, які й визначають іміджевий розвиток. У ряді випадків цьому допомагає тип і форма одягу.

Потрібний імідж визначає наявність визначених іміджевих характеристик, які відрізняють одну людину від іншої в залежності від спрямованості.

Що стосується особистого або індивідуального імідж – це узагальнена суть «Я», образ, який складається в свідомості однієї людини при взаємодії з іншими.

На думку У. Джеймса, К. Роджерса, Р. Бернса, імідж потрібно розглядати як формування «Я - образа» пов'язаного з «Я - концепцією» особистості. Головним в Я - концепції особистості є оцінний компонент – самооцінка, тобто думку про особисті цінності, які існують у вигляді установок конкретної людини. Щоб створити себе, створити уявлення про себе, людина повинна об'єктивізувати себе внутрішньо, виразити свої суб'єктивні стани в символах, розумілих іншим людям.

«Я - концепція» включає три модальності самоустановок: реальне «Я» – сприйняття своїх актуальних здібностей, ролі, актуального статусу, дзеркальне «Я» – уявлення про те, як тебе бачать інші, реальне «Я» – уявлення

про те, яким би індивід хотів стати. Розходження «Я - концепції», ідеального «Я» та безпосереднього досвіду є джерелом особистої дисгармонії. За словами В. Горчакової, імідж як прагнення до ідеального «Я» існує, коли виникає естетична тенденція особистості до росту, розвитку і самовдосконалення [41].

Індивідуальний імідж викладача є проекцією його особистості – наявністю особистого обличчя та сумою індивідуальних характеристик, що роблять його неповторним, за словами С. Рубінштейна. Особистість має свої позиції, своє яскраво виражене відношення до життя, світобачення, до якого вона прийшла на основі великої свідомої роботи. Вона має самостійні думки, небанальні почуття, силу волі, здібність і внутрішню пристрасть. Висока оцінка ототожнюється з почуттям власної гідності.

Індивідуальний професійний імідж буває позитивним та негативним, і залежить від правильного та вмілого вибору засобів впливу на суб'єктів педагогічної діяльності та бажань викладача. На нашу думку, власний позитивний імідж великою мірою залежить від внутрішньої сутності людини: системи цінностей, переконань, позицій, що виявляється і у зовнішньому вигляді. Такій особистості притаманні риси: власної гідності, самоповаги, відповідальності за себе і майбутнє, висока професійна самооцінка, потреба в самореалізації, гнучкість у пошуку творчих альтернатив у процесі навчання.

Позитивний імідж викликає відчуття молодості, свіжості та здоров'я. Він ефективний, результативний, іноді перевищує очікування.

Викладач – посередник між учнем і його духовними цінностями, лише через нього діти розуміють дійсність та інших людей. Завоювати любов дітей – головне завдання вчителя, бо тільки з його допомогою дитина входить у світ знань і засвоює моральні цінності суспільства [39].

Імідж – результат свідомої роботи. Особливо це стосується ситуації, де він є частиною професійного успіху. Професія педагога потребує створення іміджу і через потреби ринкової економіки. Вже не достатньо бути просто професіоналом високого класу. Особистий імідж викладача є важливим доповненням або необхідною умовою його ефективної діяльності.

За суспільно визнаною думкою, імідж викладача – це стереотип образу педагога в уявленнях учнів, колег та соціального оточення. За соціальним визначенням імідж викладача – це символічний образ суб'єкту, який виникає в процесі взаємодії педагога з учасниками педагогічного процесу. У суспільній свідомості існує, у першу чергу, імідж професійного викладача, який уособлює та узагальнює найбільш спільні характеристики, які притаманні різним педагогам і закріплює їх у вигляді образу – стереотипу. Сьогодні імідж є невід'ємною частиною професійного успіху.

Н.В. Гузій пропонує розглядати поняття педагогічного іміджу як полісемантичну категорію, що характеризує стиль професійно-педагогічної діяльності, манеру спілкування, вміння індивідуалізувати свій образ, надавати йому естетичної виразності. Суспільство породжує вимоги до професійного іміджу викладача, впливає на його зміст. Але із покоління в покоління незмінним залишаються такі якості ідеального педагога, як любов до учнів; високий професіоналізм, доброзичливість, щирість, вміння спілкуватися [12].

Професійний імідж повинен бути таким, ніби увесь світ зацікавлений у вашому хорошому настрої, відмінній зовнішності, міцному здоров'ї та успішності. Дуже важлива зовнішня індивідуальність, яку потрібно зберегти або створити, не зашкоджуючи професії.

Закоханий в учнів і зацікавлений своєю працею викладач ЗПТО за допомогою інтуїції вибирає ті методи поведінки, які є найбільш адекватними та актуальними. На нашу думку, педагогічний імідж включає в себе професіоналізм, педагогічну майстерність, індивідуальний стиль педагогічної діяльності, професійну компетентність та артистизм.

Професійний артистизм передбачає відкритість та безпосередність викладача, вміння говорити і діяти прямо, ділитися тим, що накопичилися в середині. Він є поєднанням духовних і фізичних якостей, допомагає знайти зв'язок з учнями, завоювати їх довіру. Артистичний викладач має здібності заражати своїми переживаннями та радістю інших людей.

Велике значення приділяється творчій активності викладача, яка мотивується системою загальнолюдських та професійних цінностей, соціально - професійними поглядами та ідеями, а також обумовлюється розвитком професійного інтелекту та емоційної чутливості. Проблемно-пошуковий стиль мислення, логічність у поясненні та узагальненні навчальної інформації, багата уява, фантазія та емоційна забарвленість, самостійність, наполегливість, сміливість, висока здатність до персоналізації, інноваційна поведінка – все це виступає стержнем професійної креативності і зовні відображається в професійному артистизмі, імпровізованому характері поведінки викладача [47].

На нашу думку, творча особистість вірить у власні сили і має незалежне мислення. Її характеризує відкритість розуму, готовність проявляти фантазію, висока толерантність до невизначених та невирішених ситуацій, розвинуте естетичне почуття, прагнення до краси. Безперечно, обирають того викладача, у якого склався імідж майстра, гуманіста та професіонала.

Існують три групи пріоритетних якостей, що формують позитивний імідж викладача.

До першої групи належать такі природні якості, як: комунікабельність (здатність легко сходитися з людьми), емпатійність (здатність до співпереживання), рефлексивність (здатність зрозуміти іншу людину), красномовність (здатність впливати словом).

Ці якості складають матрицю природних обдарувань, що характеризуються як «мистецтво подобатися людям». Як підтверджує практика, володіння даними здібностями і постійне вдосконалення їхнього використання – основа успішного створення особистого іміджу.

До другої групи якостей належать характеристики особистості, які є наслідком її освіти і виховання. Це – моральні цінності, психічне здоров'я, володіння набором комунікативних технологій. Такими технологіями є: міжособистісне спілкування, діловий спіч, попередження і подолання конфліктних ситуацій.

До третьої групи якостей належить ті, що пов'язані з життєвим та професійним досвідом особистості. Особливо цінно, коли досвід допомагає людині бути більш інтуїтивною у спілкуванні. Це має величезне значення у формуванні іміджу.

Викладачу ЗПТО, як нікому іншому, потрібно завжди бути прикладом для наслідування, це стосується навіть його настрою, тому що роздратований викладач створює напружену обстановку.

На думку Л. Гофмана позитивний імідж викладача ґрунтується на самоповазі – високій самооцінці, самоприйнятті та любові до себе, оптимізмі – як постійній надії на покращення справ, екстраверсії – як спрямованості до зовнішнього світу, відкритістю, об'єктивністю, вмінню спілкуватися, виявляти активність, умінню контролювати час через організованість та самоконтроль.

Позитивний імідж викладача характеризує демократичний стиль спілкування, формування у дітей психологічної безпеки та захищеності, повній в доброзичливості і повазі зі сторони викладача.

Викладач з позитивним іміджем постійно і свідомо здійснює самопрезентацію. Він повинен подати себе, свій характер, свій ситуативний стан так, щоб викликати необхідне сприйняття в учнів. Він відстоює і підтримує створений ним образ. І щораз викладач має твердо знати, яким він хоче постати перед учнями, тому залежно від цих цілей обирається техніка самопрезентації [36].

Викладачі з негативним іміджем говорять на занятті самі, працюють за шаблоном, емоційно скуті, мають підвищений рівень тривожності, використовують дисциплінарні засоби впливу, не враховують особистості учня, або ж вибірково до нього відносяться. Такі викладачі мають авторитет пригнічення, відстані, педантичності та байдужості.

При функціональному підході виділяються декілька видів іміджу, які схематично представлені на рисунку 1.2.

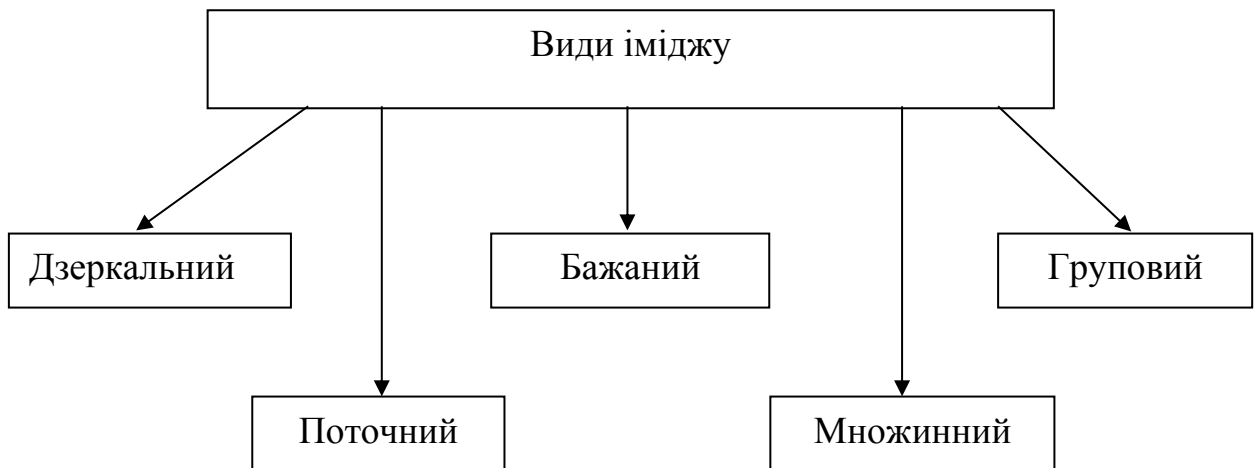

Рис. 1.2. Види іміджу за А. Калюжним.

Дзеркальний – цей імідж притаманний нашому уявленню про себе. Ми немов дивимося в дзеркало. Це позитивний тип іміджу, бо ми психологічно завжди висуваємо на перше місце позитив. Його негативною стороною може бути мінімальне врахування думки зі сторони.

Поточний імідж розглядається як бачення зі сторони. Найчастішим недоліком є інформованість, нерозуміння і упередженість, які формують імідж педагога не менше ніж власні вчинки. Важливим завданням є створення не стільки сприятливого, скільки правильного типу іміджу.

Бажаний імідж викладача ЗПТО диктується ідеальними баченнями його особистості в соціальному житті. Визначальним для нього є наявність у викладача здатності народжувати неординарні та нестандартні ідеї, уникати традиційних схем у мисленні, конструктивно розв’язувати різні проблемні ситуації.

Виховання особистості залежить, передусім, від особистості, тобто викладача – носія загальноприйнятих, усталених, нетрадиційних підходів до організації навчально-виховного процесу. Викладач, як організатор культурної діяльності, забезпечує систематичний інформаційний вплив на оточуючих, формує в кожного учасника освітнього процесу ідеї, цінності, зразки поведінки [41].

Існує також груповий імідж. Конкретні процеси формування іміджу в колективі студентів опосередковані специфікою регламентації і причинності, видом лідерства в ній, ситуацією, а також активністю викладача ЗПТО, що може блокувати прагнення до використання певного іміджу. Як показують дослідження Л.М. Мітіної, ідеальний образ викладача не однаковий для різних груп студентів. Він залежить від спрямованості групи – ділової, емоційної. В ході вивчення згуртованості групи учнів склалися різні за змістом списки бажаних особистісних якостей педагога. Учні по-різному реагують на вибір викладачем іміджу та стилю спілкування.

Імідж є динамічним утворенням, він не може бути заданим раз і назавжди. Якщо сьогодні він влаштовує вас, то завтра можлива ситуація, яка потребує його коригування. Остаточне рішення щодо цього кожен приймає сам, враховуючи обставини, потреби та вік людини, що впливає на переоцінку цінностей, зміну пріоритетів, набуття досвіду тощо.

Відношення до іміджу у різних викладачів різне. На нашу думку, негативно відноситься до нього певна частина представників старшого покоління вчителів, які його розуміють як маску, сприймають упереджено, як виклик або намагання бути не щирим. Або ж вважають, що створювати імідж повинні молоді вчителі, а старшим не потрібно змінюватися. Така тенденція призводить до того, що такі педагоги стають нецікавими як особистість, особливо для молоді.

Множинний імідж – це імідж, який утворюється коли є декілька структур замість однієї групи.

Імідж – в науковому розумінні є збірним образом людини. Імідж може бути спонтанним або майстерно побудованим, неосмисленим і осмисленим.

До іміджу відносимо внутрішню сутність людини: уміння спілкуватися, мистецтво говорити та слухати. Разом з освітою, тактом, діловими якостями наша зовнішність є або продовженням гідності, або ще однією негативною рисою.

У побутовому розумінні слово «імідж» використовується по відношенню до людини у двох значеннях: як зовнішній вигляд та її репутація, тобто її зовнішні та внутрішні прояви зливаються разом.

Найбільш значимими складовими професійного іміджу є: зовнішній вигляд, використання вербальних і невербальних засобів спілкування, внутрішня відповідність образу професії – внутрішнє «Я» [29].

Внутрішня складова іміджу визначає стан людини, який впливає на її зовнішність, визначаючи її мимічні та поведінкові реакції. Зовнішній імідж повинен відповідати інтересам суспільства, готувати учнів до отримання певної інформації.

Американським психологом Міллером було відібрано фотографії різних людей для оцінки їх внутрішнього світу за зовнішніми проявами. Оцінювали їх інші люди, які називали «красивих» людей більш впевненими, щасливими, урівноваженими, енергійними і більш духовно багатими. Психологи називають це «ефектом ореола». Першим кроком на шляху до створення «ефекту ореола» можна вважати роботу над своїм власним іміжем і починається вона із зовнішнього вигляду. Зовнішня привабливість – є основною складовою іміджу викладача.

Зовнішній вигляд – це символ, що без слів розповідає про те, на якому ступені соціальних сходів перебуває людина, до якого кола професій належить, який її характер, темперамент, фінансові можливості, смак, іноді навіть сімейний стан. Через безліч каналів людина (свідомо чи підсвідомо) посилає іншим людям інформацію про себе, на невербальному рівні розповідає про те, що вона являє собою. Люди формують особисту думку про інших протягом перших п'яти секунд знайомства, а 85% із них будують своє перше уявлення на основі зовнішнього вигляду за даними Н.В. Панферова, 90 роки ХХ ст.

Педагогу ЗПТО слід пам'ятати, що дуже важливим є в уяві його зовнішньої індивідуальності, яку потрібно зберегти або створити не зашкодивши професії.

Становлять інтерес дані опитування учнів за 2021 рік, про ознаки за якими у них складається перше враження про викладача. Вони представлені у діаграмі 1.1.

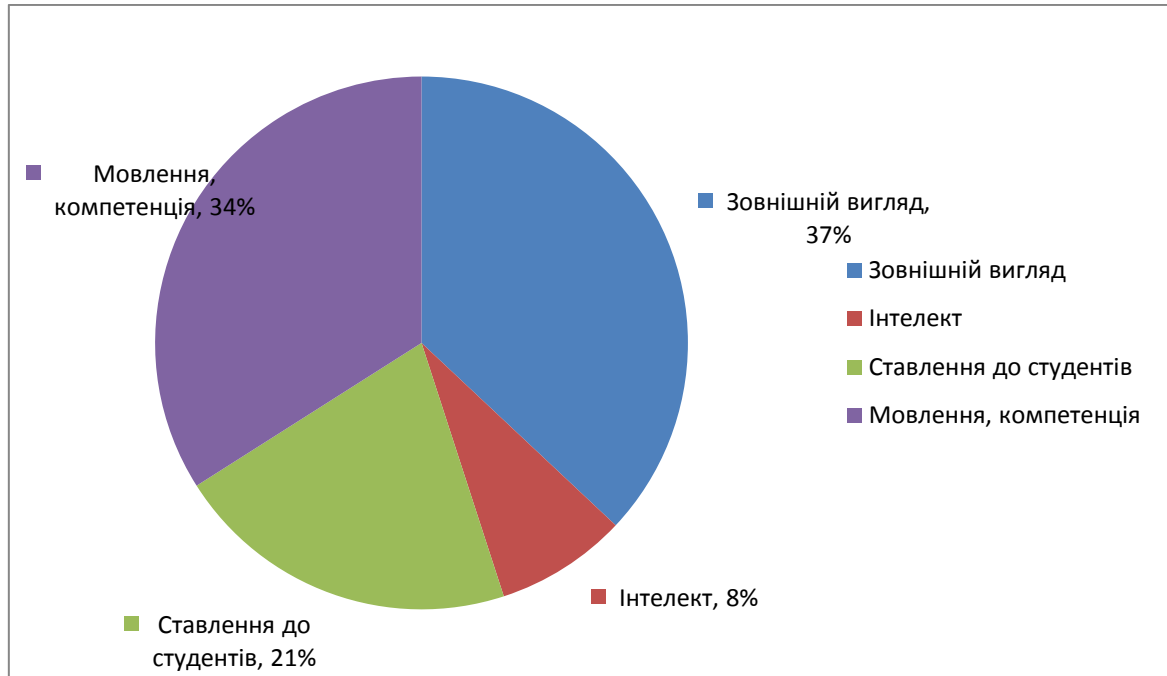

Рис. 1.3. Фактори впливу на перше враження особистості викладача на особистість учнів.

Зовнішній вигляд викладача запам'ятовується учнем відразу і це враження з часом дуже важко змінити. Не секрет, що учні хочуть мати вчителя із приємною зовнішністю, елегантно одягненого, охайного, з привабливим макіяжем, модною зачіскою, та хорошими манерами. Тому постаючи перед класом, вчитель має бути впевненим, що він має гідний вигляд. Професійні вимоги до викладача: ідеально виглядати, триматися впевнено і мати почуття гумору [26].

Бувають випадки, коли професіоналізм стає непотрібним через невідповідний зовнішній вигляд. Він повинен бути естетично виразним та передбачати бездоганність у кожній деталі: акуратна зачіска, незухвалий одяг, начищене взуття, неяскравий макіяж, елегантність. Він допомагає викладачу направити увагу на себе, створити позитивний настрій, показати себе

прекрасним педагогом який всім своїм зовнішнім виглядом повинен притягувати до себе студентів та учнів.

Безперечно, набагато важливим є розум, але все ж одяг визначає те, що про людину подумують інші, яке враження вона справить на них. І хоча офіційного дрес-коду в закладах освіти не встановлено, існують певні вимоги до одягу. А ось чи дотримуватися їх, вирішувати кожному особисто. Але не слід забувати, що викладачі – це зразок для наслідування, тому їх зовнішній вигляд має бути бездоганим.

Вимоги пред'явлені до зовнішнього вигляду допоможуть викладачу ЗПТО покращити свій професійний імідж та досягти успіху. Справжній викладач не буде підкреслювати одягом свою зовнішність, він буде демонструвати свій розум, професійні вміння та здібності.

Ідеальною формою одягу для викладача, на нашу думку, є така, що сприяє зосередженню уваги учнів не на вивченні деталей одягу, а саме на засвоєнні навчального матеріалу. Таким одягом може бути діловий костюм (з латинської «костюм» означає «спосіб життя»), що підкреслює професійні особистісні якості, офіційність стосунків з учнями. Чорний, білий та сірий кольори піднімають статус в очах оточуючих, а яскрава кольорова гама, навпаки, може вплинути негативно, привернути увагу виключно до зовнішнього вигляду педагога. Вибираючи пастельні, спокійні кольори, можна бути впевненим, що увага буде сконцентрована саме на викладанні матеріалу. Вдало підібраний гардероб допоможе викладачу не тільки справити враження на оточуючих, а й підкреслити професійні та особистісні якості, і в цьому наша думка співпадає із думкою В. Маценко [21].

І зачіска, і костюм, і прикраси в одязі викладача ЗПТО завжди повинні бути підкорені вирішенню професійного завдання – ефективно вплинути на формування особистості того, кого навчають. У використанні косметики, підбору одягу, взуття й аксесуарів викладач має завжди дотримуватись почуття міри й розуміння ситуації.

В ситуації коли зовнішній вигляд викладача стає одним із головних вимог до успіху, згідно досліджень В. Шепеля, у 90 роках тільки 19% викладачів були задоволені своїм зовнішнім виглядом, а 25% починаючих викладачів мали труднощі в ситуаціях першого контакту з учнями.

Хочеться окремо сказати про мову, бо на нашу думку вона є інтегруючою складовою і відноситься як до зовнішніх так і до внутрішніх складових іміджу, що схематично представлено на рисунку 1.4.

Рис. 1.4. Мова, як інтегруюча складова двох проявів іміджу педагога.

Не тільки зовнішній вигляд, а й вербальна поведінка має велике значення для створення іміджу викладача, який реалізується під час спілкування. Вона є лише однією складовою іміджу, але дає можливості спробувати свої сили і оцінити здібності. Характер спілкування залежить від іміджу обох, викладача і учня. Чим вищий він у викладача, тим більше міцні знання дасть він тим, хто прагне якнайбільше дізнатися. Бо вербальна поведінка – це зброя викладача, якою він повинен майстерно володіти.

Ми можемо донести інформацію не тільки словом, але й інтонацією, темпом мови, паузою. Майстерне володіння мовою може вплинути таким чином, що закреслить враження від некрасивої зовнішності того хто говорить.

Мовлення, як найактивніший засіб міжособистісного впливу, повинне відповідати якісним характеристикам, найважливішими серед яких є:

- доступність – точний підбір мовних засобів для адекватного висловлювання думок з урахуванням можливостей сприйняття слухачів. Ознакою майстерності мовленнєвого впливу є вміння говорити про складні речі ясно і просто, з глибоким знанням предмета;

- варіативність – здатність про одну і ту саму річ говорити по різному, використовувати різноманітні мовні засоби, враховувати особливості різних стилів мовлення;

- виразність – уміння викликати у свідомості слухачів наочні образи за допомогою прикладів, метафор, алегорій, порівнянь;
- емоційність – здатність вплинути на емоції, почуття слухачів;
- логічність – послідовна аргументація, зосередження на основній ідеї;
- літературність – точність використання слів, правильність наголосу; закінчень,
- доречність – відповідність змістових і стилістичних особливостей мовлення даній ситуації діалогу;
- персоніфікація – використання прямих звертань до аудиторії, що дає змогу підтримувати безпосередній контакт із слухачами, викликає довіру.

Якщо сприймаєш тільки зміст, не пізнаєш душу людини, будеш слухати звук – пізнаєш її.

Комунікативність належить до найважливішої риси викладача. Вона характеризує його здатність до продуктивної педагогічної взаємодії, готовність та уміння реалізувати зміст і різноманітність функцій професійному спілкуванні. Викладач оптимально добирає його стилі, засоби, способи встановлення контактів на основі взаєморозуміння, співпереживання та взаємодії. Тому успішність професійних комунікацій залежить від здатності викладача долати різні бар'єри спілкування, вибирати ефективні рольові позиції.

На нашу думку, рівень комунікативної культури викладача визначається мірою емпатійності, діалогічності, суб'єктивності, ініціатором є володіння педагогом елементами педагогічної техніки. Важливою частиною іміджу викладача є красномовство – здатність вплинути на людину словом. Спілкуючись викладач не повинен забувати про поведінку в спілкуванні, дистанцію, тон, яким він розмовляє з іншими людьми. Від нього залежить їх емоційний стан і працездатність [29].

Компонентом професійної майстерності викладача є техніка мовлення, яка передбачає формування дихання, педагогічного голосу, чіткої дистанції. Низький рівень оволодіння технікою мовлення характеризується

несформованим, непрофесійним голосом, в якому відсутня благозвучність. Тому викладачу потрібно вчитися спілкуватися, красиво говорити, особливо слухати, правильно вибирати рухи під час розмови, для того щоб визначати та створювати для себе певний образ. Ця думка просліджується також в роботах А. Богуш, Г. Беленької, І.О. Луценко, Н.І. Луцан.

Естетична виразність викладача виявляється у тому, наскільки привітний у нього вираз обличчя, у здібності та стриманості рухів, поставі, які є невербальними засобами та елементами самореклами та невербальним засобом спілкування.

На нашу думку, правильна постава, створює враження спокою, впевненості та високої самооцінки. Досить впевненою повинна бути і хода, бо це усе говорить про зібраність та діловитість.

Самостійне і досить значне місце серед невербальних засобів самореклами посідає міміка і жестикуляція. Використовуючи їх можна продемонструвати своє ставлення до аудиторії та емоційний стан. Проте найбільша увага приділяється експресії обличчя.

Один мудрець сказав, що життя не що інше, як робота над своїм обличчям. Воно є головною складовою іміджу. Почуття, які ми показуємо обличчям, здійснює ще більший вплив ніж одяг та аксесуари. Усвідомлене використання очей підвищує силу внутрішніх слів на 25%.

Для викладача важливо не тільки вміти управляти експресією обличчя, а й імітувати різні стани для демонстрування свого ставлення до аудиторії. На довіру і контакт налаштовують і приємний вигляд; відкритий, приємний, прямий погляд, зосередженість та діловитість.

Слід пам'ятати, що жести та міміка допомагають продемонструвати психічний стан, доповнюють інформацію про людину її бажання та відношення, розташовують до себе співрозмовника.

Викладач повинен вміти читати «мову тіла» та рис обличчя для того, щоб знати як вести себе правильно із оточуючими людьми, відчувати їх. Він постійно спілкується із іншими вчителями, учнями, батьками вихованців, і

тому повинен уникати конфліктів, непорозумінь, суперечок, тобто не порушувати стандарти культурної поведінки. Тому викладачу потрібно володіти мистецтвом спілкування, яке розкривається не тільки в мові, а в етикеті і хороших манерах.

Під етикетом ми розуміємо засіб комунікації і форму поведінки та своєрідну систему знаків, які повинен знати та вміти використовувати викладач. Сюди ми відносимо: манери спілкування, мистецтво вести бесіду, словесні форми вітання; правильне використання жестів, міміки, погляду, виразності обличчя; розташування співрозмовника в просторі та ставлення до нього; вміння підбирати одяг та естетично виглядати.

Має велике значення місце перебування викладача при його спілкуванні із слухачами. Найкраще говорити, знаходячись поблизу і на рівні з ними. Ця умова забезпечить можливість створення значно інтенсивної та привабливішої обстановки.

Експериментальні дослідження, проведені Р.С. Гуревичем, свідчать про те, що при визначенні оптимальної манери спілкування мають значення характер взаємин з аудиторією, соціальний престиж викладача, зміст розмови, розмір приміщення. Адже лектор часто зменшує дистанцію спілкування, щоб створити «ефект довіри» у слухачів, забезпечити більшу «відкритість» спілкування.

Внутрішнє «Я» є головною із складових педагогічного іміджу, тому що вміння подібатися та розташовувати до себе інших людей є необхідною якістю професійного спілкування [12].

Дуже важливо, щоб зовнішній імідж не розходився з внутрішніми установками викладача, відповідав його характеру і поглядам. Діяльність є переходом особистого внутрішнього у зовнішнє – продуктивне. Частіше всього – це несхожість, оформлення себе зовнішньо, експресія, вміння піднести свою особистість, зробити її неповторною у кожній складовій професійного процесу. Внутрішнє «Я» розкривається через темперамент, характер, мотивацію, спрямованість, інтереси, здібності, самооцінку, моральні

та вольові якості, компетентність, правильне будівництво спілкування, вміння здійснювати професійний вплив.

Внутрішній образ – це особиста культура викладача: безпосередність і свобода, привабливість, емоційність, гра уяви, витонченість, шлях постановки і вирішення проблем, уміння презентувати себе, асоціативне бачення, внутрішній настрій на творчість, витримка в публічних умовах та інші складові.

Роль особистості викладача в педагогіці важко переоцінити, він в процесі діяльності приймає найважливіші для своїх учнів рішення. Індивідуальна мораль викладача повинна поєднуватись із відповідальністю за кожен свій крок, свідомою, добровільною спрямованістю діяльності, повагою до особистості студента, толерантністю, багатим внутрішнім світом і моральним здоров'ям.

Виховання особистості залежить, передусім, від особистості викладача – носія загальноприйнятих, усталених чи неортодоксальних, нетрадиційних підходів до організації навчально-виховного процесу. Викладач як організатор культурної діяльності забезпечує систематичний інформаційний вплив, формує у кожного учасника освітнього процесу ідеї, цінності, зразки поведінки.

Практична роль емоцій в професійній діяльності, на жаль, оцінюється не повністю і неоднозначно. На нашу думку, майбутніх викладачів не готують до можливих емоційних перевантажень, не формують знання, уміння та особистісні якості необхідні для подолання емоційних труднощів професії.

Оволодіння майбутнім викладачем етики характеризує його професійну культуру і є важливим аспектом становлення іміджу. Без сумніву, викладач має бути високоморальною людиною, що виявляється в його професійній культурі: щирості і доступності у професійному спілкуванні; доброзичливості, коректності, тактовності та толерантності. І тому, на нашу думку, йому мають бути притаманні загальнолюдські моральні риси: патріотизм, гуманізм, відповідальність і працелюбність, а також професійні моральні якості: совість,

професійна чесність, скромність, об'єктивність, відповідальність та волюві якості, які проявляються в дисциплінованості, вимогливості, самоконтролі [42].

Цікавим є факт схожості портрету хорошого викладача, отриманий на основі даних американських і російських досліджень. В узагальненому вигляді йому притаманні такі якості як: гуманізм, справедливість, демократизм, здатність до емпатії; він легко входить і налагоджує контакт з класом та окремими учнями. На наш погляд якості, які входять до стереотипу образу ідеального викладача можна зрозуміти як систему вимог, які висувають учні до іміджу викладача в сучасних умовах.

Професійна культура викладача розкриває особливості педагогічної уваги та уваги, пам'яті та переживань, професійного мислення та здібностей, вироблення ідеального світогляду. Специфіка професійної творчості полягає у високій соціальній відповідальності та гуманізмі, спільному творчому характеру викладацької праці. Творча активність викладача мотивується системою загальнолюдських та професійних цінностей, соціально професійний поглядів та ідеалів, розвитком професійного інтелекту та емоційної чутливості, емпатії та рефлексії.

До внутрішнього «Я» відносимо і професійну компетентність викладача – головний інструмент його особистості та іміджу, яка визначається високим рівнем професійної діяльності, реалізує особистість викладача, визначає співвідношення професійних знань і умінь та психолого-педагогічні якості. А ще під педагогічною компетентністю викладача ми розуміємо гармонійне поєднання знань викладачем предмету, дидактики та методики викладання, вмінь і навичок професійного спілкування.

Психологічні дослідження показують різний відсоток отримання інформації людиною вербальним та невербальним шляхом. Це показано в діаграмі 1.2.

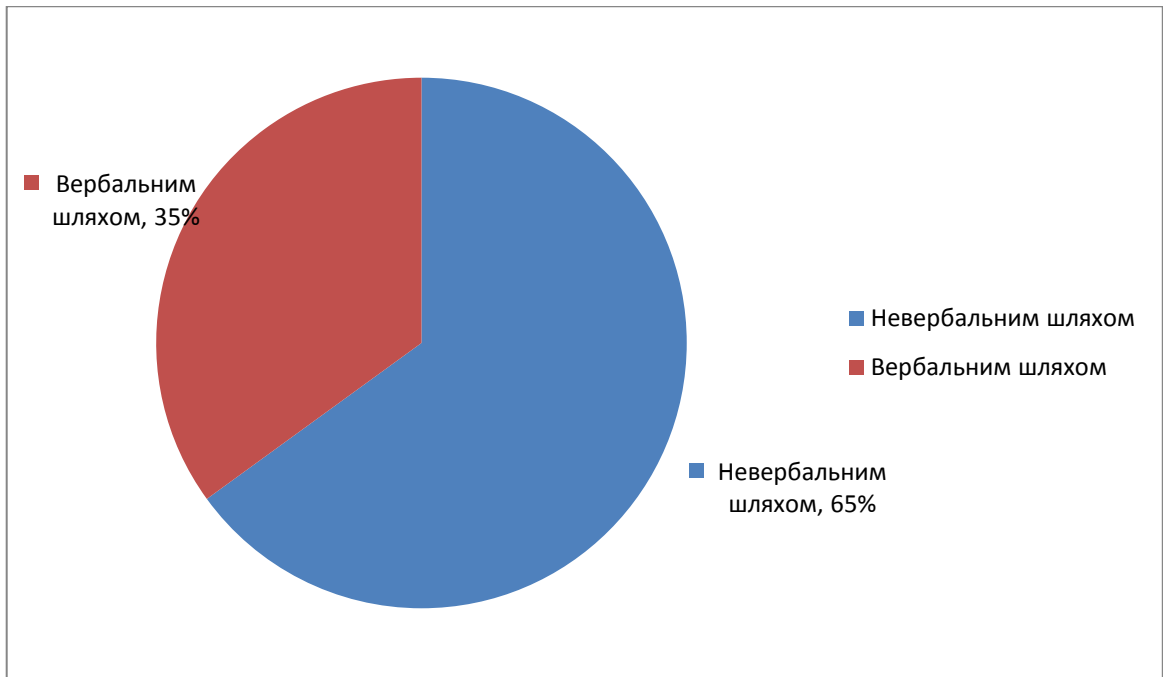

Рис. 1.5: Отримання інформації вербальним та невербальним шляхом.

Отже, можна зробити висновок, що невербальні засоби впливу на людину більш ефективніші.

Існують різні підходи до визначення структурних компонентів педагогічного іміджу, які запропонували Л. Мітіна, А. Панасюк, Г. Почепцов, В. Шепель. Так, наприклад, Л. Мітіна пропонує розглядати професійний імідж у взаємозв'язку наступних складових, що показано на рис. 1.6.

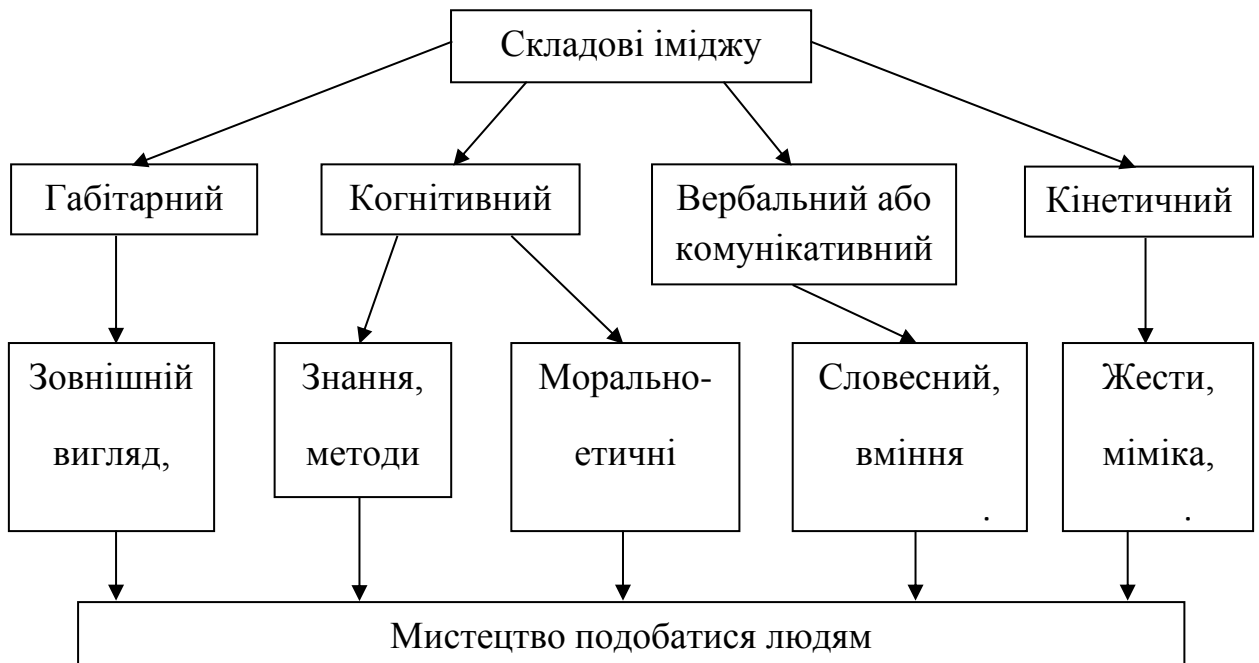

Рис. 1.6. Складові іміджу педагога

Описавши типи, види і складові іміджу не можна не сказати про його функції. Імідж є механізмом успішної соціалізації особистості в сучасному світі, виконує різні функції: адаптаційну, соціальну, розвивальну, психологічного захисту, символічного впізнання,

Імідж дозволяє оптимізувати соціальні, професійні та особистісні досягнення особистості за рахунок створення мети, яка стимулює до розвитку його внутрішні і зовнішні складові [12].

Механізм адаптації сприяє визначенню себе в соціальній реальності за рахунок розуміння і моделювання необхідних ознак, які символізують внутрішню суть.

Соціальна функція передбачає: збереження, концентрації, кодування, соціальної поведінки в умовах певних груп та норм їхньої моралі.

Розвивальна функція висвітлює механізм гармонії – рівне співвідношення частин внутрішнього і зовнішнього іміджу та механізм трансформації – перевтілення особистості через моделювання необхідних

емоційних стнів, а також механізм самонастрою-символьне, образне та словесне самонавіювання.

Функція психологічного захисту запускає механізм використання іміджу з метою приховання недоліків, позбавлення від тривожності, оптимізації своєї поведінки з метою максимального впливу на інших.

Функція символного впізнання інформує про готовність людини до обміну цінностями.

Аналіз психолого-педагогічної літератури надав можливості для ствердження: в роботі викладача немає дрібниць: все має сенс, на все треба звертати увагу та тримати під контролем. Лише за цих умов викладач має шанс досягти успіху в діяльності та отримати задоволення від неї.

Таким чином можемо підсумувати:

– Професійний імідж – це образ викладача, що створюється ним відповідно до його відношення до ідеального стилю професійної діяльності, зовнішнього вигляду та характеру спілкування, який активно впливає на формування його педагогічної культури.

– Розрізняють наступні типи професійного іміджу: імідж само сприйняття.

– Імідж, що сприймається іншими та актуальний (потрібний в суспільстві) імідж.

Види іміджу також можуть бути різними: дзеркальний – відображення, наче у дзеркалі особистого іміджу; поточний – бачення існуючого іміджу викладача іншими людьми; груповий – імідж самої групи та особистості в ній; множинний – поєднує в собі декілька структур замість однієї групи та узагальнює загальноприйняті, унормовані внутрішні та зовнішні якості людей певної професії, соціального стану, громадянства тощо. Множинний імідж – основа створення «класики», тобто класичного образу, що сприймається суспільством як точка відліку для подальшого розвитку [48].

У кожного викладача ЗПТО складові іміджу мають індивідуальні прояви: зовнішній вигляд, комунікативність та внутрішнє «Я», яке є його

головною складовою. Мова є інтегруючою складовою двох проявів професійного іміджу. До структури іміджу відносяться три групи пріоритетних якостей, що формують позитивний імідж викладача.

1. Природні якості, що складають матрицю природних обдарувань і характеризуються як мистецтво «подобатися людям».

2. Основні якості як наслідок освіти і виховання.

3. Якості пов'язані із життєвим та професійним досвідом.

Імідж виконує ряд різних функцій: адаптаційну, соціальну, розвивальну, психологічного захисту та символічного пізнання; він є механізмом успішної соціалізації особистості в сучасному світі.

Педагогічний імідж має такі структурні компоненти, визначені Л.М. Мітіною: когнітивний, габітарний, кінетичний, вербальний або комунікативний – єдність та досконалість яких становить мистецтво подобатися людям – одне з найголовніших бажань та прагнень педагога.

Висновки до першого розділу

Період становлення педагогічної іміджеології, як нової інтегрованої галузі педагогічного знання, яка спирається на глибоке коріння в історії педагогічної думки.

Імідж є прийомом психологічного впливу на особистість, способом саморегулювання та самонавіювання, найважливішим елементом передстартової підготовки, необхідним атрибутом різних досягнень. В ньому відображена сукупність як реальних, так і очікуваних якостей. Успішність іміджевого впливу обумовлена спектром особистісних і образних трансформацій. Умови для такого перевтілення забезпечуються емоційністю, творчим станом та інсайтовими іміджевими ідеями.

Іміджеологія оперує поняттями особистого іміджу, яке визначається як поєднання зовнішніх та внутрішніх складових особистості. Ці характеристики

зумовили такі типи іміджів: самоімідж – сприймання особистістю себе; імідж, який сприймається іншими; бажаний імідж. Останній поділяється на особистісний або індивідуальний та професійний, що буває позитивним і негативним.

Велике значення приділяється творчій активності викладача, яка мотивується системою загальнолюдських та професійних цінностей, соціально - професійними поглядами та ідеями, а також обумовлюється розвитком професійного інтелекту та емоційної чутливості. Проблемно-пошуковий стиль мислення, логічність у поясненні та узагальненні навчальної інформації, багата уява, фантазія та емоційна забарвленість, самостійність, наполегливість, сміливість, висока здатність до персоналізації, інноваційна поведінка – все це виступає стержнем професійної креативності і зовні відображається в професійному артистизмі, імпровізованому характері поведінки викладача.

Імідж є динамічним утворенням, він не може бути заданим раз і назавжди. Якщо сьогодні він влаштовує вас, то завтра можлива ситуація, яка потребує його коригування. Остаточне рішення щодо цього кожен приймає сам, враховуючи обставини, потреби та вік людини, що впливає на переоцінку цінностей, зміну пріоритетів, набуття досвіду тощо.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА СПЕЦТЕХНОЛОГІЙ ЗПТО

2.1. Професійний імідж викладача спецтехнологій ЗПТО

В основі розгляду питання про закономірності формування педагогічного іміджу лежить припущення про те, що імідж не формується спонтанно, а є результатом цілеспрямованої роботи педагога над собою в контексті побудови взаємопов'язаних компонентів: когнітивного, габітарного, комунікативного або вербального та кінетичного. Формування іміджу – процес, для якого характерні всі компоненти процесуальності, а саме цілемотивований, когнітивний, діяльнісний та оцінно-рефлексивний компоненти. Результатом ефективності процесу є створений образ, або імідж.

Цілемотивований компонент – ціль, мотив в основі якого лежить бажання змінити себе.

Використовуючи когнітивний компонент – педагог шукає знання, використання яких допоможе йому при вдосконаленні власного, або створенні собі нового іміджу.

Діяльнісний компонент – використання знань в безпосередній роботі над собою, яка сприяє прояву творчості та реалізації задуму по створенню себе.

Оцінно-рефлексивний компонент – оцінка проведеної роботи та створеного педагогічного іміджу; це погляд на себе зі сторони та оцінка іншими тебе самого.

Ці компоненти взаємозалежні і використовуються в певній послідовності, де цілемотивований компонент є підґрунтям до створення педагогом індивідуального іміджу [25].

Рушієм формування педагогічного іміджу є мотивація. Різноманітні мотиви особистості виступають спонукальною силою в досягненні мети.

Мотив і мета, на думку Б. Ломова, утворюють свого роду «вектор» діяльності, визначають її напрямок, а також величину зусиль, які розвиває особистість виконуючи її. Цей вектор виступає в ролі системоутворюючого фактора, що організує всю систему психічних процесів і станів, які формуються і розкриваються в процесі іміджевої діяльності.

Мотивація – це процес, в результаті якого певна діяльність набуває для індивіда особистого сенсу, створює стійкість його інтересів до неї і перетворює зовнішню задану мету його діяльності у внутрішню потребу особи.

Основна функція мотивації, за С. Рубінштейном – саморегуляція активності людини на окремих фазах діяльності, передусім до і після виконання дії. Серед мотивів, які сприяють підвищенню професійної кваліфікації вчителя, є і мотиви зміни його іміджу. Різниця між тими хто досяг успіху та тими, хто це не зміг зробити, полягає не в таланті, а в наполегливості, яка проявляється через мотивацію (відмітив А. Джексон). Внутрішня мотивація спонукає до дій, підтримує людину у хвилини подолання труднощів та невдач, це мрія – самореалізація, ідеї – творчість, самоствердження – впевненість, потрібність – особисте зростання, потреба спілкуванні та здоров'я.

Якщо ти не можеш підтримати себе, то не потрібно чекати позитивного результату від інших, говорить народна мудрість. Отже потрібно самому створити мотив. Самомотивація – виникає від слів «сам» і «мотивація» та визначає стан людини, який стимулює її до успішних педагогічних дій.

За Маслоу існують два типи мотивації:

1) Психологічний - імідж орієнтований на самовідчуття і самооцінку, в основі його лежить особиста інтуїція.

2) Прагматичний - імідж орієнтований на сприйняття – для більш ефективного соціального впливу і досягнення зовнішньої мети, в його основі лежать знання і досвід.

Стосовно мотивації створення іміджу класифікація будується на основі людських потреб [23]:

- визнання (потреба відчувати себе компетентним);
- захисту (захист та допомога у здійсненні мети);
- домінування (потреба вплинути на інших людей);
- незалежності (прийняття незалежних рішень);
- любові і прив'язаності (потреба, щоб вас розуміли і любили);
- фізичного комфорту (потреба в хорошому здоров'ї та безпеці).

На думку Н. Гузій, системоутворюючим фактором, а також однією із закономірностей формування педагогічного іміджу можна вважати естетичні якості особистості викладача. Естетичний потенціал педагогічної культури дозволяє вчителю позбавитися унітарності у вирішенні професійних задач, допомагає вирішити їх за законами краси та досконалості. Естетична культура гармонізує педагогічний інтелект, емоційно - почуттєву, волюву і потребнісно-мотиваційну сферу професійної самосвідомості вчителя. Естетична розвиненість вчителя стимулює роботу педагогічної уяви та фантазії, збагачує образність та асоціативність професійного мислення, витончується культура почуттів, емоційної виразності професійної поведінки та зовнішнього вигляду, виховується наполегливість, терплячість та вміння керувати собою [40].

Особливий інтерес для усвідомлення системоутворюючої ролі естетичного компонента в професійній культурі педагога становить ідея єдності краси, добра, істини, що обумовлює невичерпні евристичні, пошукові форми педагогічної творчості. Відчуття та розуміння педагогом краси підвищує здатність до співробітництва, до духовної та інтелектуальної насиченості педагогічної діяльності.

Імідж може формуватися на основі даних зовнішності людини та її психологічних характеристик як за першим уявленням, так і в процесі взаємодії. Його формування є досягненням впливу зовнішніх якостей і виразності внутрішнього образу педагога на особистість. Змальовування,

створення та розігрування образу назовні – все це передбачає володіння прийомами матеріалізації іміджу, знаходженню нової форми образу, контуру, силуету, конфігурацій, що потребує «прописування зовнішніх фарб», безпосереднього ситуативного «обігрування» внутрішніх якостей через володіння технікою міні сцени.

Формування нового іміджу можна розглядати і як вияв зони найближчого розвитку, «визначення образу на зростання». Весь процес формування нового іміджу можна розділити на чотири етапи: імідж - аналіз, імідж - креатив, імідж - дизайн та імідж - промоушен.

Спочатку проводиться аналіз зовнішності та якостей людини, її потенціалу, можливостей, а згодом знаходиться ідея перевтілення. Після цього будується нова картинка, яка через певний час буде представлена суспільству.

Іміджеформуюча діяльність педагога повинна виконуватися в зоні найближчого розвитку – це може бути образ, який можна досягнути при деяких злиттях зі сторони педагога та допомозі ззовні.

Спроби створити собі імідж – це спосіб самовиховання, розуміння своїх можливостей. Роботу з формування іміджу можна уявити у вигляді наступної моделі: визначання вимог групи, сильних і слабких сторін особистості, формування образу (підсилення позитивних моментів), переведення потрібних характеристик особи у вербальну, візуальну та процесуальну форму [48].

Формується індивідуальний імідж в процесі соціальних комунікацій, де в закодованому вигляді відбито основні психологічні процеси (рівень тривожності, рефлексивності, копіювання, емоції), шифр існує у вигляді символів на рівні зовнішніх проявів. Рівень ефективності індивідуального іміджу педагога впливає на успішність його діяльності і несе в собі відбиток змісту особистості викладача. Успішність особистісного іміджу будуть оцінювати різні групи людей, які висловлюють суперечні вимоги, тому імідж повинен бути гнучким, самостійним, толерантним; він повинен будуватися індивідуально з погляду на конкретні характеристики, вік учнів та соціальну

ситуацію. Будується він, здебільш, під впливом педагога, залежить від стилю керівництва, культури викладача та його системи поглядів.

Етапи формування педагогічного іміджу можна представити наступною схемою:

– 1 етап: сприйняття образу на основі якого буде будуватися цілісний імідж;

– 2 етап: аналіз інформації та уявна корекція сприйнятого образу у відповідності до ідеального образу та індивідуальних особистостей того, хто сприймає;

– 3 етап: використання (примірювання, програвання) окремих елементів бажаного іміджу: стилю спілкування, техніки володіння жестами, одяг тощо;

– 4 етап: «вживання» в образ;

– 5 етап: привласнення та індивідуалізація обраного (бажаного) образу.

Зазначимо, що ряд науковців, які досліджували проблеми формування педагогічного іміджу в учнів та лінії їхньої педагогічної поведінки зазначають, що на першому етапі важливе значення має реальний образ педагога, що виступає в наступному зразком для наслідування учнями. Якщо ж такого образу немає в реальному житті учнів, вони створюють його на основі ідеальних уявлень, інформації, отриманої з літературних джерел чи інших засобів інформації.

На етапі аналізу відбувається співставлення власних та бажаних якостей, приймається рішення про можливість та доцільність їх використання, здійснюється корекція у відповідності до типу власного темпераменту, особливостей розвитку фізичної та інтелектуальної сфери, фінансових можливостей тощо.

Для третього етапу характерним є робота з окремими компонентами бажаного іміджу.

Найвідповідальнішим є четвертий етап – вживання в образ, який ефективно відбувається в процесі педагогічної практики, коли учні самою

формою організації навчальної діяльності поставлені в умови необхідності рольового використання педагогічного іміджу.

Наступний (п'ятий) етап є пролонгованим у часі і таким, що віддзеркалює всі внутрішні зміни, що відбуваються в інтелектуальному та моральному розвитку особистості.

Стосовно закономірностей формування педагогічного іміджу в учнів, зазначимо наступне:

На різних етапах розвитку студентів імідж формується по різному, у відповідності до етапів професійного зростання педагога А. Маркова визначає такі етапи професійного зростання:

- етап адаптації до професії – засвоєння студентами норм, менталітетів; відбувається внутрішній розвиток учня;
- етап самоактуалізації в професії – друга стадія, протягом якої відбувається аналіз студентом своїх можливостей, саморозвиток засобами професійної практики, усвідомлення своїх позитивних і негативних якостей, а згодом і закріплення індивідуального стилю, самореалізація в професійній діяльності та самовдосконалення. Цей стан відповідає стадії автономності і продовжується три – п'ять років навчання у вузі. Цей етап, на нашу думку, умовно можна поділити на два етапи: початковий і основний [29].

На початковому етапі, згідно досліджень О. Власової, поряд із впливом педагогічного середовища на особистість, виникає і вплив особистості на педагогічне середовище. Сила впливу педагогічного середовища на формування особистості переважає силу впливу суб'єкта діяльності на педагогічний процес. У цей час самооцінка та концепція розвитку стабілізуються на основі формування ціннісних орієнтацій, світоглядних переконань у зв'язку з адекватним усвідомленням власних особистісних якостей, завдяки збільшенню кола осіб в процесі спілкування. Цей етап можна назвати етапом індивідуалізації: розвитку на основі отриманих знань, індивідуально забарвлених професійно значущих якостей та здібностей особистості, професійних умінь. Він спрямований на найповніше розкриття

особистості та ампліфікацію її розвитку, опанування широкого кола педагогічних знань, формування світоглядних позицій, оволодіння основними професійними вміннями та кроками до педагогічної майстерності.

Учні вчаться проєктивній поведінці: обігравати ситуацію на декілька кроків вперед, прораховувати можливі дії іншої людини і, в залежності від цього, планувати свою поведінку, замислюватись яким буде результат, вміти на нього вплинути.

На основному етапі формування педагогічного іміджу в учнів з'являється самоповага до себе, як до педагога – це ступінь, на якому вони цінують себе, як майбутнього педагога і який часто називається самооцінкою. Під самооцінкою ми розуміємо: вміння людини визнати свою цінність, значущість, котрою особистість наділяє себе в цілому або окремі сторони своєї діяльності та поведінки. Це пов'язано з рівнем її домагань та відноситься, як і «Я - концепція в цілому», до ядра особистості. Від самооцінки залежать стосунки учнів з оточуючими, їх критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач. Тим самим вона впливає на ефективність діяльності та подальший розвиток особистості учнів.

Етап вільного володіння професією – третя стадія, що характеризується виявом майстерності, гармонізації професійних якостей педагога. Відбувається засвоєння професійних стандартів, відтворення на високому рівні методичних рекомендацій. Це період утвердження педагога – він триває від 10 до 20 років педагогічного стажу. Учні, які навчаються, також мають вже свій досвід: загальнокультурний, індивідуальний, професійний.

Цей етап на думку Г. Беленької, називається інтеграцією у педагогічне суспільство та соціальне середовище (самореалізація). Він створює умови для закріплення єдності розвитку когнітивного та діяльнісного компонента фахової підготовки та самореалізації всіх потенційних можливостей педагога в обраній сфері професійної діяльності. На цьому етапі відбувається розвиток аналітико-синтетичних умінь, вибір методологічних орієнтирів діяльності,

вдосконалення професійних умінь і набуття та реалізація педагогічної майстерності, на базі набутих знань [38].

В сучасних реаліях педагогічної праці самовдосконалення учня виступає незаперечною цінністю як основний шлях досягнення педагогом вершини професійного розвитку та високої якості професійної діяльності. Готовність до діяльності пов'язана з досвідом особистості (що поєднує їх знання, уміння і навички) та розкривається через єдність мотиваційного, когнітивного і операційного компонентів, як відображення емоційно-вольової, інтелектуальної та дієво - практичної сфери особистості.

Головними компонентами готовності до професійно – педагогічного самовдосконалення є мотиваційний, який обумовлює вмотивованість та позитивний характер дій по самовдосконаленню, когнітивний, який сприяє їх цілеспрямованості й осмисленості, та операційний, який забезпечує якість і творчий характер професійного самовдосконалення студента. Отже, закономірно, що й формування педагогічного іміджу здійснюватиметься у відповідності до вказаних компонентів. Спочатку у студентів має виникнути і сформуватись мотивація іміджетворчої діяльності.

Важливою характеристикою мотиваційного компоненту готовності до професійно - педагогічного самовдосконалення, яка забезпечує досягнення виключно позитивних особистісних змін в процесі роботи педагога над собою, є його розвинута гуманістична спрямованість, основними показниками якої виступають відповідність власної світоглядної позиції загальнолюдським гуманістичним цінностям, сформованість високих еталонів професійної праці та особистості, наявність високих педагогічних ідеалів, що стають орієнтирам у його самовдосконаленні. Розвинута мотивація професійно - педагогічного самовдосконалення спрямовує і регулює процес професійного розвитку спеціаліста, визначає його цілеспрямованість і активність до досягнення вершин професіоналізму та виражається у наявності стійких мотивів до самовдосконалення, глибоких особистісних переконань щодо важливості постійного професійного зростання як для успішності професійної діяльності,

так і для особистого розвитку студентів, у розвинутості стійкої суб'єктивної позиції, що забезпечує самостійність, відповідальність і творчу активність та в утвердженні себе в ролі педагога [47].

Етап продуктивності, у свою чергу, має три етапи розвитку:

- етап вільного володіння професією, що виявляється у формі творчості (збагачення свого досвіду особистим творчим внеском, удосконалення, досягнення вершин, творче перетворення професійного середовища або його проектування);

- етап вільного володіння кількома видами діяльності, які допомагають в навчанні та професійній діяльності;

- етап творчого самопроектування себе як особистості, професіонала (формування нових психологічних і професійних якостей).

Аналіз спеціальних досліджень дозволив виокремити наступну закономірність: на різних етапах професіоналізації імідж формується різними засобами:

1) На етапі професійної підготовки забезпечується базова іміджева компетентність, як система знань внутрішніх і зовнішніх механізмів іміджеформуючої діяльності, володіння базовими технологіями та спеціальними техніками. А також імідж моделювання, виявлення неповторної особистої ідентичності, проби ролей, примірювання стилів. Основними засобами виступають: навчання, надання прикладу для наслідування, моделювання.

2) На етапі професійного становлення (включення у професійну діяльність) відбувається цільове імідж - моделювання, у якому прослідковується відповідність стилю професійним завданням. Основними засобами виступають: аналіз практичних ситуацій, проектування та моделювання, вправління.

3) На етапі вільного професійного розвитку (самостійної професійної діяльності) – концентрація неповторного іміджу, оформлення індивідуального

стилю діяльності. Основними засобами виступають: самоаналіз, експериментування, самонавчання.

Імідж оптимізує професійну діяльність особистості за умови:

- опору на базові емоційно-образні установки особистості;
- використання образу або символу, що знаходиться в зоні найближчого розвитку, як зразка для наслідування;
- організації у відповідності до мети навчання соціального середовища, прийняття та стимулювання розвитку, вирішення соціальних проблем особистого характеру;
- регулювання напрямів розвитку особистості;
- організації діяльності, що забезпечує психологічний захист і форсажний стан, підвищення активізації та ефективності діяльності (створення «ситуації успіху»).

Оптимізуючий ефект соціалізації за рахунок іміджевих механізмів забезпечує: моделюючи, трансформуючи, смислово та образно, полегшену розумінню та мотивації ролі, врахування діалогічного характеру символу, синтез образу і значущості, досягнення творчого і форсажного стану для перевтілення, формування нової домінанти образу.

На основі вищесказаного можна зробити висновок:

Педагогічний імідж не може бути заданим один раз і на завжди, його потрібно створювати, і в основі його створення лежить копітка праця над собою. Вона починається із мотиву, продовжується пошуком та використанням знань, діяльністю та корекцією свого іміджу, оцінкою результатів роботи.

Основою формування іміджу педагога є мотивація, яка виступає «вектором» іміджевої діяльності. Наступним важелем формування педагогічного іміджу є естетичні і особистісні якості педагога, що становлять в професійній культурі моральне ядро, в якому присутні в єдності краса, добро, істина, що сприяють пошуку різних форм творчості, насиченості діяльності педагога.

Формування педагогічного іміджу проходить шлях у п'ять етапів: починається із сприйняття образу; продовжується аналізом інформації та його уявною корекцією; використанням, яке розкривається через примірювання і програвання окремих елементів бажаного іміджу та подальшим вживанням в образ; і закінчується робота привласненням та індивідуалізацією обраного або бажаного іміджу. Це і є механізм його формування [46].

Стосовно закономірностей формування іміджу, то результати теоретичного аналізу дозволяють стверджувати: на різних етапах професіоналізації імідж формується різними засобами. На першому етапі – навчання, надання прикладу для наслідування, моделювання. На другому – аналіз практичних ситуацій, проектування та моделювання, вправління. На третьому етапі, відповідно, самоаналіз, експериментування, самонавчання.

Закономірністю є й те, що імідж оптимізує професійну діяльність особистості. Для цього необхідно забезпечити наступні умови:

- опору на базові емоційно-образні установки особистості;
- використання образу або символу, що знаходиться в зоні найближчого розвитку, як зразка для наслідування;
- організації у відповідності до мети навчання соціального середовища, прийняття та стимулювання розвитку, вирішення соціальних проблем особистого характеру;
- регулювання напрямів розвитку особистості;
- організації діяльності, що забезпечує психологічний захист і форсажний стан, підвищення активізації та ефективності діяльності (створення «ситуації успіху») [28].

2.2. Психолого-педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього викладача спецтехнологій ЗПТО

У педагогіці під фактором розуміють будь-яке явище, що стало рушійною силою або причиною якого-небудь педагогічного або психологічного явища. Цей вплив може бути безпосереднє або опосередковане, пряме або непряме, стихійне або цілеспрямоване. У контексті нашого дослідження під фактором ми розуміємо сполучення елементів, що забезпечують формування професійного іміджу майбутнього викладача закладу професійно-технічної освіти. Вірніше вести мову про сукупності факторів й умов, які роблять різноплановий істотний вплив на формування як позитивного, так і негативного професійного іміджу. Умовно можна визначити зовнішні й внутрішні фактори й умови, пріоритетними можуть бути як ті, так й інші форми, залежно від педагогічної ситуації й етапу формування іміджу.

У результаті узагальнення теоретичних знань загальної педагогіки, психології, філософії, дослідно-експериментальної роботи нами були виявлені наступні структурні групи факторів, що впливають на формування професійного іміджу: зовнішні (об'єктивні); внутрішні (суб'єктивні). Виділені групи мають чітко виражені ознаки й взаємозалежні з умовами формування професійного іміджу викладачів ЗПТО.

До зовнішнього (об'єктивним) факторам ми віднесли наступні: соціально-економічна ситуація в країні; відношення суспільства до професії, престиж (соціальна значимість) професії; соціальні очікування (суспільний запит на певні професійно-особистісні якості); освітній потенціал соціального середовища; стимули, що виходять від сфери праці (система пільг і заохочень); професійна затребуваність; матеріальні умови життя викладача; адекватність пропонованих освітніх послуг структурі й змісту освітніх потреб; організація професійного середовища; зміст, організація, технологія освітньої діяльності; рівень кваліфікації педагогічних кадрів, вплив різних соціальних груп,

зацікавлених в отриманні якісних освітніх послуг (учні, їхні батьки, працівники організацій і підприємств, що приймають випускників на роботу, працівники органів утворення й керування).

Зовнішні фактори детермінують наступні організаційні умови:

- Наступність всіх етапів формування багаторівневого професійного іміджу викладача ЗПТО.

- Взаємозв'язок методологічної, спеціальної, загально педагогічної, психологічної й методичної підготовки майбутнього викладача ЗПТО з етапами формування його професійного іміджу.

- Розробленість змісту освітнього процесу по засвоєнню системи знань, умінь, навичок педагогічної іміджології.

- Використання сучасних розвиваючих особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, спрямованих на формування професійного іміджу викладача ЗПТО.

- Проектування й планування шляхів переходу на більше високий з формування професійного іміджу.

У якості спеціальних організаційних умов, зв'язаних зі специфікою діяльності викладачів ЗПТО, нами виділені професійні умови:

- Оптимальне сполучення індивідуальних і колективних форм роботи по формуванню професійного іміджу, перевага колективним, груповим формам навчання.

- Підбор об'єктів колективної трудової діяльності учнів з урахуванням мети педагогічної іміджології й етапів формування професійного іміджу.

- Цілеспрямоване використання технічних, технологічних, організаційних завдань, що розвивають креативність мислення, дизайнерські здібності учнів.

- Створення освітнього середовища для оптимального формування структурних компонентів іміджу.

- Створення органічного функціонального взаємозв'язку теоретичної й практичної підготовки майбутнього викладача на заняттях в ЗПТО, на педагогічній, технологічній практиці з метою забезпечення повноти формування професійного іміджу викладача ЗПТО.

Внутрішні (суб'єктивні) фактори: рівень і стійкість мотивації з до формування професійного іміджу; їхня готовність до систематичної навчальної діяльності; саморозвиток і самовдосконалення особистості [47].

Вони детермінують наступні особистісні умови:

- Формування правильного оцінного відношення до себе й іншим.
- Спрямованість свідомості на себе як суб'єкта педагогічної діяльності.
- Здатність до самодіагностики, готовність до професійного самовдосконалення й саморозвитку.
- Створення учнями індивідуальної моделі професійного іміджу, розробка моделі поведження, схем самопрезентації.
- Визначення найбільш значимих професійно-особистісних якостей викладача, що входять у структурні компоненти професійного іміджу для акцентованого виборчого впливу на їхній розвиток.

При ранжируванні факторів й умов по ступені значимості для розв'язання позначеної проблеми в контексті нашої проблеми на перший план висуваються особистісні й професійні умови формування іміджу майбутнього викладача ЗПТО й з, серед яких пріоритетне значення мають:

- наявність в учнів позитивного, мотиваційно-ціннісного відношення до процесу формування позитивного професійного іміджу;
- створення оптимальних умов для самоосвіти учнів по іміджології для поглибленого вивчення механізмів самопрезентації;
- активне залучення учнів у науково-дослідну роботу із проблеми формування професійного іміджу;

- розробленість змісту професійно-педагогічного й технологічного утворення учнів для акцентованого розвитку професійно значимих якостей викладачі ЗПТО, що входять у структуру його професійного іміджу;
- створення учнями адекватних подань про професійний імідж викладача ЗПТО, схеми ефективної самопрезентації;
- оптимальне сполучення індивідуальних і колективних форм роботи, організаційних форм навчання й продуктивної праці для забезпечення ефективного цілеспрямованого розвитку всіх компонентів професійного іміджу вчителя технології й підприємництва.

Формування позитивного професійного іміджу викладача ЗПТО й, як наслідок, його професійної майстерності здійснюється в процесі взаємодії педагога й учнів через педагогічне керівництво з використанням педагогічної техніки (педагогічна вимога, допомога, оцінка й корекція, педагогічне консультування, стимулювання). У нашій роботі цілеспрямований педагогічний вплив на особистість учня здійснювалося за допомогою переконання, емоційного зараження, вселяння, наслідування, спрямованих на стимуляцію внутрішньої переконаності в необхідності формування професійного іміджу. Таким чином, у свідомості учня створювалася установка на досягнення більше високого рівня розвитку професійних й особистісних якостей викладачів ЗПТО.

Основні психолого-педагогічні умови, що забезпечують ефективне формування професійного іміджу викладача ЗПТО, і їхній вплив на педагогічний процес, професійного іміджу викладача ЗПТО.

У процесі педагогічного спілкування особистість учня формується, у першу чергу, через словесний вплив, вселяння, із використанням вербальних засобів комунікації. Але не всяке словесне вселяння приймається учнями позитивно, а лише те, що відповідає їхнім установкам, життєвому досвіду. Механізм наслідування полягає в повторенні заданої дії, моделі поведінки, способів само презентації [51].

Проаналізувавши застосовувані форми проведення занять, ми прийшли до висновку про необхідність пріоритетного використання при формуванні професійного іміджу активних форм навчання: інноваційних лекцій із проблемним викладом матеріалу, дискусій, навчальних діалогів, ігрових форм навчання, моделювання педагогічних ситуацій, тренінгів, переглядів й обговорень фільмів, відеоматеріалів, публікацій, а також практичних, синтетичних методів (науково-дослідна, самостійна робота, практичні заняття, консультації при проведенні педпрактики, спецкурси).

Як ефективні засоби експериментального навчання виступають вербальні й невербальні засоби, дидактичні візуальні, аудіовізуальні засоби. Методи й форми також варто вважати елементами психолого-педагогічних умов формування професійного іміджу викладача.

Ефективне формування професійного іміджу викладача ЗПТО неможливо без опори на загальні принципи дидактики й частки принципи професійного утворення. У якості найбільш значимих виступають: принцип зв'язку теорії й практики, моделювання професійної діяльності, професійної мобільності, модульності професійного навчання, систематичності й послідовності, принцип створення навчального середовища, відповідності змісту навчання функціональної діяльності, взаємозв'язку творчого навчання й професійної практичної діяльності, відбору диференційованого змісту з урахуванням критеріїв змісту утворення [26].

Висновки до другого розділу

Формування педагогічного іміджу є системою соціального формування поведінки засобом ментальних стереотипів і символів. Імідж може формуватися на основі даних зовнішності людини та її психологічних характеристик як за першим уявленням, так і в процесі взаємодії. Його формування є досягненням впливу зовнішніх якостей і виразності

внутрішнього образу педагога на особистість. Змальовування, створення та розігрування образу назовні – все це передбачає володіння прийомами матеріалізації іміджу, знаходженню нової форми образу, контуру, силуету, конфігурацій, що потребує «прописування зовнішніх фарб», безпосереднього ситуативного «обігрування» внутрішніх якостей через володіння технікою

На основному етапі формування педагогічного іміджу в учнів з'являється самоповага до себе, як до педагога – це ступінь, на якому вони цінують себе, як майбутнього педагога і який часто називається самооцінкою.

В сучасних реаліях педагогічної праці самовдосконалення учня виступає незаперечною цінністю як основний шлях досягнення педагогом вершини професійного розвитку та високої якості професійної діяльності. Готовність до діяльності пов'язана з досвідом особистості (що поєднує їх знання, уміння і навички) та розкривається через єдність мотиваційного, когнітивного і операційного компонентів, як відображення емоційно-вольової, інтелектуальної та дієво - практичної сфери особистості.

Формування педагогічного іміджу проходить шлях у п'ять етапів: починається із сприйняття образу; продовжується аналізом інформації та його уявною корекцією; використанням, яке розкривається через примірювання і програвання окремих елементів бажаного іміджу та подальшим вживанням в образ; і закінчується робота привласненням та індивідуалізацією обраного або бажаного іміджу. Це і є механізм його формування.

Професійний імідж викладача ЗПТО й, як наслідок, його професійної майстерності здійснюється в процесі взаємодії педагога й учнів через педагогічне керівництво з використанням педагогічної техніки (педагогічна вимога, допомога, оцінка й корекція, педагогічне консультування, стимулювання).

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА СПЕЦТЕХНОЛОГІЙ ЗПТО

3.1. Методика дослідження професійного іміджу майбутнього викладача спецтехнологій ЗПТО

У результаті проведеної роботи був розроблений план дослідно-експериментальної роботи з формування професійного іміджу викладача ЗПТО в процесі довузівського навчання.

Основні напрямки дослідження включали перевірку ефективності змісту й дидактичного інструментарію обґрунтованої нами процесуальної моделі формування професійного іміджу майбутнього викладача ЗПТО.

У ході експерименту, що констатує, минулого визначені компоненти професійного іміджу викладача, його професійно значимі якості, що входять у структуру, виявлений початковий рівень сформованості професійного іміджу в учнів, наявність потреби в його формуванні й основній мотивації цієї діяльності. Цей етап передбачав вивчення сучасного стану підготовки майбутніх викладачів у системі вищої професійної освіти. Були продовжені робота з виявлення потреби, мотивації формування професійного іміджу викладача.

Експериментальна методика формування професійного іміджу викладачів ЗПТО враховувала результати пілотажного дослідження, специфіку його діяльності, включала діагностичні, корекційні й перетворюючі компоненти. Діагностичні процедури, застосовувані на даному етапі, такі, як анкетування, спостереження, опитування, тестування, якісний і кількісний аналіз продуктів діяльності учнів, мали мету - виявлення закономірностей формування професійного іміджу, специфіки його змістовних і структурних складових. Застосування сукупності даних

діагностичних процедур дозволило всебічно досліджувати специфіку професійного іміджу викладачів спецтехнологій як психолого-педагогічного феномена, виявити його структуру.

Відповідно до поставлених завдань і цілями дослідження застосовувалася система методів експериментальної роботи:

- спостереження, анкетування, аналіз продуктів творчої діяльності учнів (звіти за підсумками педагогічних практик, проекти, курсові, випускні роботи тощо);
- лекційно-практичні заняття в спецкурсі "Основи імеджології";
- консультативна робота під час проходження педагогічної практики;
- індивідуально-творчі завдання.

Використання цих методів дозволило виявити психолого-педагогічні аспекти, що впливають на формування професійного іміджу майбутнього вчителя технології й підприємництва, що існують стереотипи в різних груп випробуваних, функції професійного іміджу.

Бесіда застосовувалася в якості допоміжного, а також самостійного наукового методу. Вона використалася в роботі з викладачами, учнями на підготовчому й етапах, що констатує, і дозволила створити довірчу обстановку, виявити психолого-педагогічні аспекти, що впливають на сприйняття й формування іміджу викладача ЗПТО. На всіх етапах дослідження застосовувався метод спостереження для збору інформації й оцінки фактів, про зовнішні дані, професійні, особистісні характеристики учнів.

Вихідним емпіричним матеріалом для рішення завдань дослідження послужили анкети з набором питань, запропоновані викладачами та майстрами виробничого навчання ЗПТО. Це дозволило виявити думки, ціннісні орієнтації учнів з зазначеної проблеми.

Також використалася методика діагностики професійно значимих якостей з, метою якої було ранжирування, визначення сукупності особистісних і професійних якостей, важливих, на думку випробуваних, для

педагогічної діяльності викладача спецтехнології. Респондентам пропонувалося проранжувати 30 якостей особистості викладача, які були розділені на наступні групи:

- а) професійні якості, необхідні для організації педагогічної діяльності викладача спецтехнології;
- б) особистісні якості;
- в) візуальні характеристики.

За допомогою діагностичних карт самооцінки компонентів іміджу, особистісних і професійних якостей майбутнього викладача ми виявили початковий рівень сформованості їх в учнів контрольної й експериментальної групи.

Була використана система розроблених й адаптованих нами психодіагностичних методик, що дозволила вирішити поставлені завдання.

Застосовувана нами система методів діагностики експериментального дослідження була визначена вихідними методологічними передумовами, а також цілями й завданнями як усього дослідження, так й окремих його етапів.

«Мотивація професійної діяльності», методика К. Замфер у модифікації А.А. Реана. Ціль методики: визначення внутрішньої мотивації професійної діяльності майбутніх викладачів й оцінка її значимості по п'ятибальній шкалі. Отримані результати рівняються зі шкалою задоволеності обраною професією.

Методика відносини до професії (мотивація самовдосконалення), потребнісно-мотиваційної сфери (по Ю.М. Орлову). Ціль тесту - визначити ступінь виразності мотиваційної сфери особистості. Обробка даних складалася в зіставленні результатів тесту із ключем.

Методика самооцінки ділових й особистісних якостей керівника - методика «Потреба в досягненні» по Ю.М. Орлову. Тест спрямований на виявлення ступеня виразності потреби людини в досягненні успіху в професійній діяльності (ступеня зарядженості на успіх). Методика містить 23 положення, з якими випробуваний погоджується чи ні. (О.П. Єлисеєв).

Тест Дембо-Рубинштейна. Ціль методики визначити загальну самооцінку людини (зовнішності й рівня домагань).

Методика Дж. Торренса. Ціль методики - діагностика креативності студентів за виділеними показниками.

Методика Лірі (виявлення виразності особистісних якостей, що проявляються в міжособистісних відносинах). Ціль методики: діагностика особистісного розвитку учнів. Опитувальник включає 128 оцінних суджень, обробка проводиться окремо по кожному аспекті, усього 8 субшкал (октантів): авторитарність, агресивність, підозрілість, підпорядкованість, довірливість, альтруїстичність, залежність, дружелюбність. При обробці прораховується число визначень, що ставляться до кожної властивості. По кількості балів визначають ступінь виразності якості.

«Анкета для учасника іміджпрактикума». Мета анкети з'ясувати відношення випробуваних до формування й корекції професійного іміджу й мотивацію діяльності.

Тест-опитувальник на виявлення лідерських якостей особистості (Р.С. Немов). Ціль: психодіагностика організаторських здатностей учнів. Відповіді обробляються за допомогою спеціального ключа, і шляхом співвіднесення робиться висновок про наявність реальної можливості бути лідером.

Тести на товариськість, методика виявлення комунікативних й організаторських схильностей (КІС-2) Ціль: психодіагностика рівня розвитку комунікативних з особистості. Питання припускають один з варіантів відповіді. Зіставлення суми набраних балів із ключем визначають рівень розвитку товариськості. (Л.Д. Столяренко, Р.С. Немов).

Тест Кеттела - оцінка рівня розвитку особистості. Ціль: оцінювання ступеня розвитку 16 типових рис особистості. Опитувальник складається з 187 питань, результати рівняються із ключем і визначається рівень розвитку якості.

Методика «Шкала реактивної й особистісної тривожності» Ч.Д. Спілберга - Ю.Л. Ханіна (ШРЛТ - підшкала оцінки особистісної тривожності). Ціль: оцінити ступінь розвитку особистісної тривожності, схильність людини реагувати на різні життєві ситуації підвищенням тривоги й занепокоєння. Опитувальник поєднує 20 суджень про самопочуття людини, які оцінюються по чотирьох варіантах і зв'язуються із ключем. (О.П. Єлисеєв).

Методика «Рівень суб'єктивного контролю» (УСК). Ціль: оцінити, у якому ступені людини готовий брати на себе відповідальність за те, що відбувається з ним і довкола нього. Методика містить 44 твердження, відповіді на які (згода або незгода) свідчать про те, який рівень суб'єктивного контролю в даної людини. Відповіді зіставлялися із ключем. (Р.С. Немов).

Методика самооцінки ділових й особистісних якостей менеджера (по Ф. Фидлеру). Ціль: оцінювання ступеня розвитку 20 типових якостей керівника. Оцінювання відповідей проводиться по 10-бальній шкалі, інтерпретація проводиться по зазначених позиціях [19].

Таким чином, використання перерахованих вище методів дозволило виявити психолого-педагогічні аспекти, що впливають на формування професійного іміджу майбутнього викладача ЗПТО, визначити його функції, компоненти, динаміку розвитку професійно значимих якостей.

3.2. Результати експерименту

Становлення структурних компонентів професійного іміджу майбутнього викладача спецтехнологій ЗПТО було представлено динамічним поруч у вигляді педагогічної моделі безперервного формування професійного іміджу викладача спецтехнологій в процесі довузівського навчання.

Підсумковий етап експериментальної роботи полягав в обробці, отриманих результатів та виявленні динаміки розвитку професійних і

особистісних якостей, що входять в структурні компоненти професійного іміджу викладача.

В нашій роботі була зроблена спроба виявити залежність успішності проходження педагогічних практик від рівня сформування компонентів професійного іміджу. З цією метою в процесі анкетування учням були запропоновані питання: «Чи переконані Ви в цінності іміджу для Вашої професійної реалізації? Коли Ви стали замислюватися над проблемою свого професійного іміджу? Відповідає чи Ваш імідж професійної діяльності?», Проводився моніторинг самооцінки готовності виконання педагогічних завдань на початковому і заключному етапах експерименту, а також опитування експертів, які контролюють процес проходження учнями педагогічної практики.

У ході формуючого експерименту була проведена діагностика професійно-особистісних якостей учнів на початковому і кінцевому етапі експериментальної роботи. Перший зріз відповідав констатуючому етапу експерименту, останній - заключному. У процесі дослідно-експериментальної роботи проводилися проміжні контрольні зрізи, які дозволили простежити ефективність використовуваних форм і методів роботи та динаміку процесу.

Основним кількісно-інформативним джерелом послужили результати педагогічного моніторингу. Діагностика, проведена на початку та в кінці формуючого експерименту, а також на контрольних етапах, виявила позитивні зміни в ході реалізації методики експериментального навчання.

Заключний етап експерименту передбачав не тільки анкетування учнів, а й якісний аналіз результатів їх роботи (самостійної, науково-дослідної роботи, результатів педагогічних практик, курсових, випускних робіт, творчих проектів). В якості критеріальних характеристик, складових основу професійного іміджу викладача спецтехнологій, нами були взяті найбільш значущі риси особистості та педагогічні здібності.

Нами виявлено залежність професійно-особистісного становлення майбутнього викладача на рівні сформування його професійного іміджу.

На початковому етапі експериментальної роботи була проведена діагностика сформованості професійно значущих якостей особистості учнів контрольної та експериментальної груп. Отримані результати представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Показники рівнів сформованості якостей особистості учнів
(початковий зріз)**

№	Професійно значимі якості	Рівні сформування якостей (в %)		
		високий	середній	низкий
1	Комунікативність	6,2	52,3	41,5
2	Асертивність	0	31,4	68,6
3	Креативність	4,5	45,5	50,0
4	Лідерські якості	6,3	40,0	53,7
5	Емоційна стабільність	0	33,3	66,7
6	Організаторські якості	4,0	50,3	45,7
7	Підприємницькі якості	3,4	33,6	63,0
8	Педагогічні здібності	1,8	38,0	60,2
9	Тривожність	4,1	65,9	30,0

З таблиці 3.1. випливає, що ряд професійно значущих якостей викладача спецтехнологій ЗПТО, таких як, асертивність, емоційна стабільність, на констатуючому етапі сформовані недостатньо, що надалі приведе до труднощів у педагогічній діяльності.

За результатами початкового діагностичного зрізу було виявлено, що найбільш розвиненими якостями учнів з перерахованих вище є комунікативність, організаторські здібності, в сумі мають найбільші показники по середньому і високому рівнях.

Найбільший відсоток по всіх якостях початкового діагностичного зрізу займають середні результати, на них припадає від 31,4 до 65,9%; на високі результати - від 0 до 6,3%. Викликає занепокоєння підвищена тривожність, яка

спостерігається в учнів на початковому етапі експерименту, середній і високий показник якої становив 70,0%.

Для визначення динаміки змін і коригування процесу формування професійно значущих якостей учнів, що входять в структуру професійного іміджу викладача, проводилися проміжні контрольні зрізи на кожному етапі експериментального навчання.

Таблиця 3.2

**Показники рівнів сформованості якостей особистості учнів
(проміжний зріз)**

Професійно значимі якості	Експериментальна група			Контрольна група		
	високий	середній	низкий	високий	середній	низкий
Комунікативність	23,2	60,1	16,6	6,3	54,0	39,7
Асертивність	8,0	43,4	48,6	3,5	32,4	64,1
Креативність	20,5	46,5	33,0	5,4	48,0	46,6
Лідерські якості	19,8	38,0	42,2	6,8	41,0	52,2
Емоційна стабільність	9,0	43,3	47,7	2,4	34,6	63,0
Організаторські здібності	10,0	55,3	34,7	6,6	51,0	42,4
Підприємницькі здібності	15,4	35,6	49,0	4,0	36,5	59,5
Педагогічні здібності	11,7	40,0	48,3	5,3	43,0	51,7
Тревожність	3,5	55,0	41,5	4,0	59,0	37,0

З таблиці випливає, що спостерігається зростання рівнів сформованості професійно значущих якостей студентів, який найбільш виражений в експериментальній групі

Результати підсумкового діагностичного зрізу (5 курс) в контрольній та експериментальній групі наведені в таблиці 3.3.

**Показники рівнів сформованості якостей особистості учнів
(заключний зріз)**

Професійно значимі якості	Експериментальна група			Контрольна група		
	високий	середній	низкий	високий	середній	низкий
Комунікативність	26,2	62,1	11,7	7,0	56,0	37,0
Асертивність	10,0	46,4	43,6	4,5	34,4	61,1
Креативність	14,5	55,5	30,0	8,4	50,0	41,6
Лідерські якості	21,8	48,0	30,2	7,0	42,0	51,0
Емоційна стабільність	15,0	53,3	31,7	3,4	38,6	58,0
Організаторські здібності	23,0	60,3	16,7	8,6	54,0	37,4
Підприємницькі здібності	18,4	38,6	43,0	4,5	40,5	55,0
Педагогічні здібності	26,7	50,0	23,3	7,3	53,0	39,7
Тревожність	2,0	45,0	53,0	3,5	57,0	39,5

З таблиці випливає, що в експериментальній групі високий рівень розвитку педагогічних здібностей досяг 26,7%, в той час як в контрольного - 7,3%. Співвідношення даних по організаторським здібностям в експериментальній групі також підтверджує позитивну динаміку - зростання з 4% до 23%, в контрольній з 4% до 8,6%. Показники тривожності в експериментальній групі знизилися до 47% (високий і середній рівень) по відношенню до початкового - 70,0% показника. Дані, наведені в таблиці, показують значне випередження у формуванні професійних навчально-особистісних якостей учнів експериментальної групи по порівнянню з контрольною.

Результати педагогічного моніторингу свідчать про те, що в результаті застосування інноваційних технологій підвищилася емоціональне стабільність

учнів, що свідчить про поліпшення їх адаптації, пов'язаних з розвитком уміння ставити і досягати мету педагогічної діяльності.

Як видно з таблиці 3.3. в учнів, які взяли участь в експериментальній роботі, високі показники асертивності зросли до 10,0%, що говорить про підвищення їхньої впевненості в собі, формуванні адекватної самооцінки. У ході експериментальної роботи учасники іміджпрактикума усвідомили можливості позитивних змін особистості, пов'язані з самовихованням, з власним бажанням і зусиллями, постійною роботою над собою.

Спостерігалась позитивна динаміка зростання адекватної самооцінки студентів, пов'язана з формуванням самоповаги, позитивного ставлення до себе, відчуттям власної цінності (див. табл. 3.4.).

Таблиця 3.4

Показники оцінки та самооцінки студентів експериментальної і контрольної групи

Зрізи	Рівні оцінки та самооцінки (в %)					
	Експериментальна група			Контрольна група		
	високий	середній	низкий	високий	середній	низкий
Початковий	7,4	47,1	45,5	7,0	38,0	48,0
	12,5	44,5	43,0	10,0	44,0	46,0
Заклучний	10,5	45,0	44,5	6,0	48,0	46,0
	11,0	45,5	43,5	10,2	44,8	45,0

З таблиці випливає, що в результаті роботи над собою учні стали більш адекватно оцінювати свої дані. У контрольній групі зміни незначні і носять, по всій імовірності, ситуативний характер. Складність формування адекватної самооцінки обумовлена об'єктивною ситуацією: різкої динаміки змін самооцінки не могло відбутися, оскільки для її коригування необхідно

застосовувати спеціальні психолого-педагогічні методики, що не входило в завдання нашого експерименту.

На всіх етапах експериментального навчання проводились проміжні зрізи для своєчасної корекційної роботи з формування професійно значущих якостей учнів, що визначають структуру професійного іміджу. Сумарні величини їхнього розвитку визначили загальний рівень сформованості професійного іміджу майбутнього викладача спецтехнологій. Результати представлені (в табл. 3.5.,3.6.).

Таблиця 3.5.

Рівні сформованості професійного іміджу викладача спецтехнології на комунікативному етапі

Групи учнів	Рівні сформованості (в %)		
	високий	середній	низкий
Експериментальна	10,2	45,4	44,4
Контрольна	1,5	50,0	48,5

Порівняння діагностованих даних експериментальних і контрольних груп показують позитивну динаміку процесу формування професійного іміджу викладача спецтехнології ЗПТО.

Таблиця 3.6

Рівні сформованості професійного іміджу майбутнього спецтехнології на початку і наприкінці експерименту

Групи учнів	Рівні сформованості (в %)		
	високий	середній	низкий
Експериментальна	0,0/13,3	50,8/65,4	49,2/21,3
Контрольна	0,0/3,0	52,0/57,0	48,0/43,0

Нами виявлено залежність професійно-особистісного становлення майбутнього викладача спецтехнології в ЗПТО від рівнів сформованості його професійного іміджу. Так із зростанням рівнів сформованості професійно значущих якостей відзначається підвищення результативності діяльності учнів.

Зміни спеціальних педагогічних здібностей майбутнього викладача, таких, як політехнічний кругозір і технічне мислення, відстежувалися експертами в процесі проходження учнями педагогічних практик. Якісними показниками, на підставі яких проводилася оцінка їх розвитку служили аналізи проведених уроків, а також продуктів діяльності учнів, творчі роботи, звіти, доповіді, курсові, випускні роботи, технічні поділкі, схеми, креслення, виконані в результаті взаємодії понятійних, образних, теоретичних і практичних компонентів розумової діяльності учнів.

Таким чином, проведена дослідно-експериментальна робота є комплексним дослідженням процесу формування професійного іміджу викладача спецтехнологій, яке дозволило визначити особливості та закономірності генезису та динаміки даного феномена, розробити стратегію та методичні прийоми формування професійного іміджу в умовах професійно-технічної освіти. Аналіз наведених даних дозволив зробити висновок про ефективність розробленої методики.

Висновки до третього розділу

Експериментальна методика формування професійного іміджу викладачів ЗПТО враховувала результати дослідження, специфіку його діяльності, включала діагностичні, корекційні й перетворюючі компоненти. Діагностичні процедури, застосовувані на даному етапі, такі, як анкетування, спостереження, опитування, тестування, якісний і кількісний аналіз продуктів діяльності учнів, мали мету - виявлення закономірностей формування

професійного іміджу, специфіки його змістовних і структурних складових. Застосування сукупності даних діагностичних процедур дозволило всебічно досліджувати специфіку професійного іміджу викладачів спецтехнологій як психолого-педагогічного феномена, виявити його структуру.

Вихідним емпіричним матеріалом для рішення завдань дослідження послужили анкети з набором питань, запропоновані викладачами та майстрами виробничого навчання ЗПТО. Це дозволило виявити думки, ціннісні орієнтації учнів з зазначеної проблеми.

Підсумковий етап експериментальної роботи полягав в обробці, отриманих результатів та виявленні динаміки розвитку професійних і особистісних якостей, що входять в структурні компоненти професійного іміджу викладача.

За результатами початкового діагностичного зрізу було виявлено, що найбільш розвиненими якостями учнів з перерахованих вище є комунікативність, організаторські здібності, в сумі мають найбільші показники по середньому і високому рівнях.

Нами виявлено залежність професійно-особистісного становлення майбутнього викладача спецтехнології в ЗПТО від рівнів сформованості його професійного іміджу. Так із зростанням рівнів сформованості професійно значущих якостей відзначається підвищення результативності діяльності учнів.

ВИСНОВКИ

Науковий аналіз літератури з проблеми формування професійного іміджу викладача спецтехнологій показав, що існують різні концептуальні підходи до визначення змісту і сутності іміджу у вітчизняній і зарубіжній науці, розумінню природи професійного іміджу, його змістовної основи, структури, форм і характеру прояву в соціальному середовищі.

Незважаючи на значний інтерес до іміджу, слід зазначити, що в основному проблемою вивчення є індивідуальний імідж особистості. Встановлено наявність прогалини в науковій літературі, присвяченій формуванню професійного іміджу викладача спецтехнології ЗПТО.

Ми розглядаємо професійний імідж викладача як резерв, що сприяє підвищенню якості підготовки майбутнього викладача до конкурентоспроможності, мобільності, здатності адаптуватися і розвиватися в нових соціально-економічних умовах. Таким чином, дане дослідження не претендуючи на завершеність, дозволяє внести невеликий внесок у розвиток педагогічної іміджології, теорію і практику педагогіки.

У процесі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури були виявлені зміст, структура і функції професійного іміджу викладача ЗПТО. Отримані в ході проведення дослідно-експериментальної роботи результати дозволили зробити наступні висновки:

1. Професійний імідж викладача має в собою цілісну систему професійно значущих характеристик викладача, що детермінують ефективність педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

2. Процес формування професійного іміджу носить етапний характер (мотиваційний, рефлексивний, комунікативний, діяльнісно-практичний, креативний етапи). Його етапи співвідносяться зі становленням структури професійного іміджу викладача і переходом на якісно новий рівень сформованості його компонентів.

3. Процесуальна модель формування професійного іміджу майбутнього викладача ЗПТО являє собою елемент цілісної навчально-виховної системи професійно-технічної освіти, дозволяє ефективно формувати професійний образ викладача за умови включення в неї етапів експериментальної програми, дидактичних інструментаріями, діагностики рівнів сформованості професійного іміджу.

4. Модель змісту процесу формування професійного іміджу викладача спецтехнології ЗПТО з'явилася методологічним орієнтиром педагогічного дослідження і обумовила його стратегію, спрямовану на вдосконалення навчання і підвищення якості підготовки слухачів ЗПТО.

5. Результати реалізації експериментальних даних, щодо формування професійного іміджу викладача спецтехнології показують її високу ефективність, що підтверджується статистично достовірними змінами, що відбулися в експериментальній групі. На заключному етапі у учнів експериментальної групи показники високого рівня сформованості професійної іміджу на 13,3%, середнього на 14,6%. У контрольній групі рівневі перерозподілу були менш значні: показники високого рівня професійного іміджу підвищилися на 3,0%, а середнього на 5,0%.

6. Проведене дослідження та аналіз його результатів дозволили сформулювати методичні рекомендації, виконання яких підвищує ефективність підготовки майбутніх викладачів спецтехнологій. Для цього необхідно:

- Здійснювати формування професійного іміджу майбутнього викладача спецтехнологій в системі навчально-виховного процесу ЗВО та ЗПТО.

- Забезпечувати ефективність підготовки випускників до професійної діяльності та підвищення їх конкурентоспроможності за рахунок інтеграції у зміст предметної та психолого-педагогічної підготовки слухачів експериментальної програми формування позитивного професійного іміджу викладача.

- Проводити контроль і корекцію освітнього процесу по формування компонентів іміджу на всіх етапах професійної підготовки слухачів.

- Створити ефективну систему консультування учнів з питань самопрезентації в період проходження педагогічних практик.

- В ході практичних занять використовувати систему спеціально розроблених методик та практичних рекомендацій, спрямованих на розвинення механізмів самопрезентації.

- Активно використовувати в процесі моніторингу розроблені і пропозиції в роботі критерії та показники оцінки сформованості професійного іміджу.

- Здійснювати проектування освітнього процесу з урахуванням розроблених моделей і технологій, що забезпечують безперервне розвинення професійних, особистісних якостей студентів, що становлять структуру іміджу.

7. Виконане дослідження дає підстави вважати, що отриманий науковий матеріал дозволив розкрити основні аспекти проблеми, пов'язаний з формуванням професійного іміджу майбутнього викладача спецтехнології. Однак проведена експериментальна робота виявила ряд нових проблем, які чекають свого вирішення.

8. Перспективними напрямками подальшого дослідження можуть бути використання активних технологій навчання при формуванні професійного іміджу майбутнього викладача спецтехнології.

9. Формування професійного іміджу викладача спецтехнології в процесі самоосвіти і самовиховання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акайомова А. Маркетингові підходи до формування успішного іміджу політика. *Політичний менеджмент*. 2009. №3. С. 112-119.
2. Барна Н. В. Іміджологія: Навч. посіб. для дистанційного навчання / За наук. ред. В. М. Бебика. Київ: Університет «Україна», 2008. 217 с.
3. Бандурович О. Образ лидера: представления и предпочтения жителей Украины / О. Бандурович, А. Стегний, Н. Чурилов. *СОЦИС*. 2004. № 3. С. 38–48.
4. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз. Київ, 2005. 243 с.
5. Бондаренко І. С. Іміджологія у системі гуманітарних знань: культурноосвітні стратегії. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016. 320 с.
6. Бугрим В. В. Іміджологія/ Іміджмейкінг: навчальний посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. 250 с.
7. Ахмерова Н.М. Личностно – деятельностный подход к контекстному обучению социального педагога. *Педагогика*. 2003. №5 С.55-60.
8. Вудвард Алісон Е. На шляху до гендерної рівності / Алісон Е. Вудвард // *Рада Європи. Страсбург*. 2002. С. 17.
9. Вакуленко В. Міський маркетинг як інструмент стратегічного планування економічного розвитку міста / В. Вакуленко. *Управління сучасним містом*. 2002. №4–6 (6). С. 92–95.
10. Голик В. Інтегроване навчання у формуванні професійних компетентностей учнів ПТНЗ. *Профтехосвіта*. 2011. N 12. С. 30-32.
11. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. / С.У. Гончаренко. К., 1997. 445 с.

12. Гарькавець С. О. Соціально-нормативний конформізм особистості у психологічному вимірі : [монографія]. Луганськ : Ноулідж, 2010. 343 с.
13. Грабовська І. Україна – простір гендерних утопій чи реальних проблем? *Сучасність*. 2003. № 6. С. 25–29.
14. Данилов В. Особливості формування політичного іміджу держави. *Політичний менеджмент*. 2009. N 2. С. 67–72.
15. Данильченко Т. В. Гендерно-перцептивні відмінності у формуванні першого враження у соціальній взаємодії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.05 / Данильченко Тамара Володимирівна / Ін-т соц. та політ. Психології АПН України. Київ, 2004. 20 с.
16. Денисюк С. Г. Нові виміри політичного іміджу. *Проблеми іміджології: матеріали IV Міжнар. конф. 16 трав. 2003*. С. 10.
17. Дунаєва А. Роль міжнародної інформації у створенні позитивного іміджу держави. *Український інформаційний простір : наук. журн.* Київ : КНУКіМ, 2013. Ч. 2. С. 310–314.
18. Єлізарова, І. А. Стиль ділового успіху : навч посібник. Київ: Кондор, 2007 160 с.
19. Іміджологія : [навч.пос.] / за заг. ред. З. І. Тимошенко. Київ: Вид.-во Європ.ун-ту, 2004.200с.
20. Ковальчук Л.О. Організація педагогічної практики студентів класичного університету: компетентнісний підхід. *Духовно-творчий потенціал студентської молоді: психолого-педагогічні проблеми формування та реалізації: Матеріали III Всеук. наук.-практ. конф. 18-20 трав. 2006 р.* Рівне, 2006. С. 69-73.
21. Ковалева І. Імідж керівника школи / І. Ковалева // Імідж сучасного педагога. 2002. №2. С. 10-12.
22. Ковальчук Л. О. Формування емпатійної культури студентів у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті. *Вісн. Львів. ун-ту. Сер. пед.* 2006. Вип. 21. Ч. 2. С. 82-91.

23. Колодій А.Ф. На шляху до громадянського суспільства. Теоретичні засади й соціокультурні передумови демократичної трансформації в Україні: Монографія / А.Ф. Колодій. Львів, 2002. 322 с.
24. Королько В. Г. Паблік рілейшнз. Наукові основи, методика, практика / Підручник Київ: ВД «Скарби», 2001. 265 с.
25. Кадрматов Р. Нежіночий вплив. А. Меркель обійшла К. Райс у рейтингу «залізних леді» від політики та бізнесу. *Закон і бізнес*. 2006. № 6. С. 6–7.
26. Качинська Н. Політичний імідж держави: структурні та комунікаційні компоненти феномену. *Віче*. 2009. № 22. С. 10–12.
27. Кімел М. Генероване суспільство / Кімел Майкл ; [пер. з англ. С. Альошина] ; наук. ред. С. Оксамитна. – Київ : Сфера, 2003. 490 с.
28. Литвин А. Роль зв'язків з громадськістю у формуванні іміджу вищого навчального закладу / А. Литвин // Соціальна психологія. – 2009. – N 3. – С. 125–129.
29. Литвин А. В. Сутнісний підхід до розуміння поняття «імідж» з погляду політичного іміджмейкінгу / А. В. Литвин // Вісник КНУКіМ. Серія «Соціальні комунікації» : зб. наук. пр. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2013. – Вип. 1. – С. 27–32.
30. Лобанова А. С. Імідж політика у соціологічному вимірі // Проблеми іміджології: матеріали IV Міжнар. конф. 16 трав. 2003. – С. 9.
31. Мельник Т. М. Міжнародний досвід гендерних перетворень. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності / Мельник Т. М. – Київ : Генеза, 2004. – 218 с.
32. Нуреєва О.С., Скворчевська О.В. Вдалих імідж як запорука професійного успіху / О.С. Нуреєва. О.В. Скворчевська. // Географія// №7 (83), 2007 – с 15-17.
33. Палеха Ю. І. Іміджологія : навч. посіб. / Ю. І. Палеха. – Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 324 с.
34. Поплавський М. М. Ідеальний імідж вищого навчального закладу культури і мистецтв як запорука його успіху / М. М. Поплавський // Український

- інформаційний простір : наук. журн. – Київ : КНУКіМ, 2013. – Ч. 2. – С. 116–121.
35. Поплавський М. М. Прикладні технології формування іміджу лідера / М. М. Поплавський // Вісник КНУКіМ. Серія «Соціальні комунікації» : зб. наук. пр. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2013. – Вип. 1. – С. 6–11.
36. Почепцов Г. Г. Імідж і вибори / Г. Г. Почепцов. – Київ, 1997. – 140 с.
37. П'ятіна О. Політична культура як складова іміджу органів державної влади / О. П'ятіна // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2010. – № 2. – С. 184–191.
38. Раєвнева О. Іміджева привабливість вищих навчальних закладів як фактор нецінової конкуренції на ринку освітніх послуг / О. Раєвнева // Вища школа. – 2015. – № 9/10. – С. 109–126.
39. Романов А. А. Резонансна інформація в актах політичної комунікації / А. А. Романов, Л. А. Романова // Проблеми іміджології : матеріали II Міжнар. конф., 27 лют. 2001 р. в м. Кривому Розі. – Київ : ЄУФІМБ, 2001. – С. 143–148.
40. Рудич Ф. Політичне лідерство на пострадянському просторі: методологічний контекст / Ф. Рудич // Політичний менеджмент. – 2006. – Спецвип. – С. 5–15.
41. Рудакевич М. Імідж державного службовця // Управління Освітою. – 2001. – № 13. – с. 23-26.
42. Семченко О. А. Зовнішньополітичний імідж України: стереотипи та реальність / О. А. Семченко // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : щокв. наук. журн. Київ : Міленіум, 2013. № 1. С. 260–263.
43. Скар О. М. Соціально-психологічна модель гендерної поведінки політичного лідера в уявленнях студентської молоді автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психолог. наук : 19.00.05 / Скар Оксана Миколаївна / Ін-т соц. та політ. Психології АПН України. Київ, 2005. 20 с.

44. Скар О. Соціально-психологічне дослідження гендерних характеристик політичних лідерів / О. Скар // Соціальна психологія. 2006. № 3 (17). С. 47–51.
45. Скар О. Соціально-психологічні моделі поведінки політичних лідерів. *Соціальна психологія*. 2004. № 3. С. 39–46.
46. Субіна С. Імідж вищого навчального закладу як важливий чинник конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. *Вища школа*. 2011. № 1. С. 46–54.
47. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. К., 1985. 365 с.
48. Трач О. Імідж, бренд та репутація: їх взаємозв'язок і вплив на розвиток територій, організацій та окремих осіб / О. Ю. Трач, О. І. Карий. *Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка»*, 2011. С. 182–187.
49. Фурманкевич Н. Комунікативні методи побудови політичного іміджу як чинники формування громадської думки. *Український інформаційний простір : наук. журн.* Київ : КНУКіМ, 2014. С. 318–324.
50. Хомуленко Т. Б. Організаційна культура як фактор формування іміджу державної установи. *Корпоративна культура організацій XXI століття*. 2004. С. 39–44.
51. Черновол-Ткаченко Р.І. Імідж сучасної освітньої установи. *Управління школою*. 2006. № 19-21. С. 25-28.
52. Шавкун І. Г. Формування іміджу організації : [навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент»] / І. Г. Шавкун, Я. С. Дибчинська. – Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 111 с.
53. Bruce В. Images of power. How the image makers shape our leaders. – London, 1992.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ІМІДЖ-КЕЙС МЕТОДИК ПО ОРГАНІЗАЦІЇ СРС І. Самопізнання

1. Тест «Ваш характер».
2. Тест «Ваше чарівність».
3. Тест «Ваша комунікабельність».
4. Тест «Самооцінка особистості».
5. Тест «Ваш стиль спілкування».
6. Тест «Комунікабельний ви людина?»;
7. Тест «Ділові і особистісні якості менеджера».
8. Тест «Оцінка ступеня виснаженості своїх життєвих сил».
9. Тест «Який Ваш творчий потенціал».
- Ю.Тест «Хороший Ви психолог».
- I. Коригування особистісного поведінки і міжособистісної взаємодії
 1. Визначення комунікативного потенціалу.
 2. Самооцінка особистісних та професійних якостей.
 3. Створення свого ідеального професійного образу.
 4. Стратегія самопрезентації.
 5. Моделювання професійної поведінки.
 6. Управління міжособистісним взаємодією.
 7. Мовленнєва самопрезентація.
 8. Оптимізація педагогічного спілкування.
 9. Рольовий взаємодія.

10. Технологія кар'єри.

11. Співбесіда. Прийом на роботу.

III. Поради іміджмейкера.

1. Зовнішня привабливість.

2. Діловий одяг.

3. Мистецтво вибору кольору.

4. Етикетні спілкування (прийоми і засоби).

5. Невербальне спілкування.

6. Вербальне спілкування.

IV. Саморозвиток. Закріплення нового досвіду

- Робота з журналами. Вибір стилю. Розробка ескізів.

- Вибір зачіски. Вибір макіяжу. Підбір гардероба

- Привітання одному. Педагогічні етюди.

- Складання резюме.

- Зниження втоми і відновлення працездатності.

ДОДАТОК Б

Анкета для викладачів спецтехнологій та майстрів виробничого навчання

Шановний колего! Формування іміджу та підвищення якості професійної підготовки викладачів спецтехнологій ЗПТО. Нас цікавить специфіка формування іміджу в сучасних умовах. Будь ласка, максимально щиро дайте відповідь на нижче запропоновані питання. Потрібний варіант відзначте +.

1. Які якості Ви вважаєте найбільш значущими для педагога (відзначте 5 найбільш важливих).

- а) зовнішня привабливість;
- б) вимогливість;
- в) комунікативна культура;
- г) артистизм (міміка, жести);
- д) висока моральність;
- е) професійні знання;
- є) емоційність;
- ж) ерудиція;
- з) доброзичливість; к) впевненість у собі;
- і) пластичність поведінки.

2. Чи впливає Ваш досвід на формування професійного образу?

- а) так;
- б) немає;
- в) важко сказати.

3. Професійний імідж у Вашому розумінні - це ...

- а) ваш образ в очах оточуючих;
- б) зовнішня привабливість особистості;

в) професійне вимога;

г) вміння подати себе з кращого боку;

д) важко сказати;

е) інше _____

4. Як Ви вважаєте, чи залежить імідж від статусу особистості в суспільстві?

а) так;

б) немає;

в) посада не грає ролі;

г) інше _____

5. Переконані Ви в цінності іміджу для Вашої професійної самореалізації?

а) так;

б) немає;

в) важко сказати;

г) інше _____

6. Яка мета формування професійного іміджу?

а) кар'єрний ріст;

б) розвиток позитивних відносин;

в) самоствердження особистості;

г) важко сказати;

д) інше _____

7. Чи відповідає Ваш імідж Вашій професійній діяльності?

а) так;

б) відповідає частково;

в) ні;

г) важко сказати;

д) інше _____

8. Коли Ви стали замислюватися над проблемою свого іміджу?

а) давно;

б) 3 роки тому;

в) рік тому;

г) важко сказати;

д) не замислювався;

е) інше _____

9. Чи впливає Ваш імідж на Ваше професійне становлення?

а) так;

б) частково;

в) ні;

г) важко сказати;

д) інше _____

10. Хотіли б Ви зайнятися корекцією свого іміджу?

а) так;

б) немає;

в) важко сказати;

г) інше _____

11. Що б Ви хотіли змінити?

а) зовнішній вигляд;

б) одяг;

в) комунікативні навички (письмове, усне спілкування);

г) манери поведінки;

д) важко сказати;

ДОДАТОК В

Анкета для учнів

Формування іміджу та підвищення якості професійної підготовки майбутніх викладачів спецтехнології. Нас цікавить специфіка формування іміджу в сучасних умовах. Коли ваша ласка, максимально щиро дайте відповідь на нижче запропоновані питання. Потрібний варіант відзначте +.

1. Які якості Ви вважаєте найбільш значущими для Вашої майбутньої педагогічної діяльності (відзначте 5 найбільш важливих).

- а) зовнішня привабливість;
- б) вимогливість;
- в) комунікативна культура;
- г) артистизм (міміка, жести);
- д) висока моральність;
- е) професійні знання;
- є) емоційність;
- ж) ерудиція;
- з) доброзичливість; к) впевненість у собі;
- і) пластичність поведінки.

2. Професійний імідж у Вашому розумінні - це ...

- а) ваш образ в очах оточуючих;
- б) зовнішня привабливість особистості;
- в) професійне вимога;
- г) вміння подати себе з кращого боку;
- д) важко сказати;
- е) інше _____

3. Як Ви вважаєте, чи залежить імідж від статусу особистості в суспільстві?

а) так;

б) немає;

в) посада не грає ролі;

г) інше _____

4. Переконані Ви в цінності іміджу для Вашої професійної самореалізації?

а) так;

б) немає;

в) важко сказати;

г) інше _____

5. Яка мета формування професійного іміджу?

а) кар'єрний ріст;

б) розвиток позитивних відносин;

в) самоствердження особистості

г) важко сказати;

д) інше _____

6. Чи відповідає Ваш імідж Вашої майбутньої професійної діяльності?

а) так;

б) відповідає частково;

в) ні;

г) важко сказати;

д) інше _____

7. Коли Ви стали замислюватися над проблемою свого іміджу?

а) давно;

б) під час педпрактики;

в) зараз;

г) важко сказати;

д) не замислювався;

е) інше _____

8. Чи вплине Ваш імідж на Ваше професійне становлення?

а) так;

б) частково;

в) ні;

г) важко сказати;

д) інше _____

9. Хотіли б Ви зайнятися корекцією свого іміджу?

а) так;

б) немає;

в) важко сказати;

г) інше _____

10. Що б Ви хотіли змінити?

а) зовнішній вигляд;

б) одяг;

в) комунікативні навички (письмове, усне спілкування);

г) манери поведінки;

д) важко сказати;

е) інше _____

11. Як Ви оцінюєте рівень сформованості Вашого професійного іміджу?

а) задовільний;

б) середній;

в) вище середнього;

г) хороший;

д) не сформовано;

е) інше _____